Pedagogická fakulta
Faculty of Education
Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
University of South Bohemia in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra geografie

Diplomová práce

Vstupní znalosti a představy o krajích a krajských městech Česka u žáků 6. a 7. tříd základních škol

Vypracoval: Bc. Petr Oliva

Vedoucí práce: RNDr. et PhDr. Aleš Nováček, Ph.D.

České Budějovice 2024

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji práci na téma *Vstupní znalosti a představy o krajích a krajských městech Česka u žáků 6. a 7. tříd základních škol* jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě, elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích ..... …….

Bc. Petr Oliva

Poděkování

Rád bych poděkoval vedoucímu mé práce panu RNDr. et PhDr. Aleši Nováčkovi, Ph. D. za jeho odborné vedení práce, cenné rady, připomínky a čas, který mi v průběhu tvorby této práce vždy věnoval. Mé poděkování dále patří zástupcům a žákům vybraných škol, kteří se zapojili do výzkumu této práce. Bez nich by tuto práci nebylo možné zhotovit. Děkuji taktéž své rodině za veškerou podporu během celého svého studia.

OLIVA, P. (2024): Vstupní znalosti a představy o krajích a krajských městech Česka u žáků 6. a 7. tříd základních škol. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, 74 s.

Anotace

Práce se zabývá vstupními znalostmi a představami žáků 6. a 7. tříd základních škol, které mají o krajích a krajských městech Česka. Hlavní cíl práce představuje zmapování a odhalení reálné úrovně znalostí a představ žáků za pomoci výzkumného dotazníku, jenž byl zaměřen zejména na orientaci žáků ve slepé mapě, znalostní test a sebehodnocení žáků na základě osobních sympatií či nesympatií k jednotlivým krajům a krajským městům Česka. Do výzkumu se celkem zapojilo 356 žáků. Veškerá získaná výsledná data z dotazníků byla dále hodnocena a diskutována v analytické části práce. Dále byly zkoumány rozdíly ve výsledcích na základě sledovaných parametrů práce. Ty představovaly znalostní rozdíly mezi třídami, pohlavím jedinců a typem škol, podle jejich umístění. Z analytické části následně vychází část praktická, jenž přináší skrze vytvořené výukové materiály konkrétní návrhy a náměty do výuky, které lze využít v praxi při hodinách zeměpisu. Výukové materiály, které obsahuje praktická část práce, jsou vytvořeny na základě výsledků výzkumu a jsou zaměřeny na ukotvení a rozvoj znalostí a povědomí žáků o jednotlivých krajích a krajských městech Česka.

Klíčová slova:

Kraje a krajská města Česka, vstupní znalosti a představy, výzkum, 2. stupeň ZŠ, zeměpis

OLIVA, P. (2024): Entrance knowledge and ideas about regions and region cities Czechia among pupils 6th and 7th grades of elementary school. Diploma thesis University of South Bohemia, Faculty of Education, Department of Geography, 74 p.

Annotation

This thesis deals with the entrance knowledge and ideas of 6th and 7th grade elementary school students about regions and regional cities of the Czechia. The main aim of the thesis is to map and reveal the real level of knowledge and ideas of pupils with the help of a research questionnaire, which was mainly focused on the orientation of pupils in the blind map, knowledge test and self-assesssment of pupils based on personal likes or dislikes for individual regions and regional cities of the Czechia. A total of 356 pupils participated in the research. All the resulting data obtained from the questionnaires were further evaluated and discussed in the analytical part of the thesis. Furthermore, the differences in the results based on the observed parameters of this thesis were investigated. These represented knowledge differences between classes, gender and type of schools, according to their location. The analytical part then leads to the practical part, which brings concrete suggestions and topics through the created teaching materials that can be used in practice during geography lessons. The education materials, which contain the practical part of the work, are created on the basis of research results and are aimed at anchoring and developing pupils knowledge and awareness of the individual regions and regional cities of the Czechia.

Key words:

Regions and regional cities of the Czechia, entrance knowledge and ideas, research, 2nd grade of elementary school, geography.

Obsah

1. Úvod 7
2. Teoretická východiska a pohled do literatury 10
2.1 Pohled do literatury 10
2.2 Pedagogický výzkum 11
2.3 Vývoj osobnosti žáků 6. a 7. tříd na základní škole 13
2.4 Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání 14
3. Metodika výzkumu a praktické části 17
3.1 Tvorba dotazníku 17
3.2 Využití výukových metod při tvorbě praktické části 20
4. Analýza a evaluace výsledů 26
4.1 Brainstorming a slepá mapa 26
4.2 Znalostní test 30
4.3 Hodnocení sympatií žáků 33
5. Diskuse výsledků a potencionály jejich využití ve výuce 36
6. Praktická část 46
6.1 Náměty do výuky 46
7. Závěr 65
8. Použitá literatura a zdroje 68
9. Seznam tabulek, grafů, map a obrázků 72
9. Přílohy 75

1. Úvod

Na území Česka, státu s pestrou krajinou, kulturou i historií, je možné objevovat a obdivovat celou řadu přírodních a kulturních krás, které se rozprostírají na celém území tohoto evropského státu. Každý ze čtrnácti krajů země společně se svými krajskými městy na svém území nabízí řadu geograficky či historicky velice zajímavých míst, o kterých by měl občan tohoto státu mít základní přehled. Samotné kraje a krajská města Česka představují základní administrativní jednotky českého státu. Přinejmenším základní povědomí a přehled o jednotlivých částech Česka jsou nezbytně nutné pro porozumění historickému, geografickému, kulturnímu a společenskému kontextu celé země. Poznávání krajů a krajských měst Česka výrazně přispívá k utváření národních hodnot, identity obyvatelstva, a také k reprezentaci státu. Práce se zabývá výzkumem znalostí a představ žáků 6. a 7. tříd základních škol o krajích a krajských městech Česka. Žáci se seznamují se základními informacemi o krajích a krajských městech ve výuce již ve čtvrté případně páté třídě základních škol v rámci předmětu vlastivěda. Na druhém stupni je pak tato problematika probírána na základě školních vzdělávacích plánů v třídě osmé či deváté. Povědomí a úroveň znalostí žáků o této problematice by z tohoto důvodu měly být u žáků 6. a 7. tříd na podobné úrovni.

Autorovou motivací pro vyhotovení této práce je nadšení pro cestování, objevování nových míst v Česku či navštěvování krajských měst a splynutí s místní kulturou či společenským životem. Dále zvídavost, jakou reálnou úroveň vědomostí a jaké povědomí mají žáci 6. a 7. tříd o sledovaných administrativních celcích Česka. V neposlední řadě možnost využití získaných poznatků a postřehů ve své učitelské praxi či obohacení a inspirování svých pedagogických kolegů, kteří mohou výsledky a vytvořené výukové materiály práce využít.

Hlavním cílem diplomové práce bylo zjistit, na jaké úrovni jsou znalosti a představy žáků 6. a 7. ročníků základních škol o krajích a krajských městech Česka. Z tohoto důvodu si práce kladla za dílčí cíl zhotovit výzkumný dotazník, zajistit jeho vhodnou podobu, srozumitelnost a přizpůsobit skladbu otázek přiměřených věku respondentů. Provést dotazníkové šetření ve sledovaných školách několika krajů včetně Hlavního města Prahy a následně provést evaluaci výsledků. Po zhodnocení a

podrobném rozboru výsledků si práce klade za cíl tvorbu praktické části vycházející z výzkumné části práce. Praktická část představuje tvorbu vzorového výukového materiálu zaměřeného na problematiku krajů a krajských měst Česka v rámci výuky v hodinách zeměpisu pro žáky 8. a 9. tříd základních škol. Tento edukační materiál bude vycházet z výsledků dotazníkového šetření, z Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělání a odborné či populárně naučné literatury. Při tvorbě edukačního materiálu budou užity různé výukové metody a formy výuky. Na základě výše uvedených cílů práce předkládá hypotézy, vztahující se k problematice tématu diplomové práce. Tyto hypotézy budou dále diskutovány na základě výsledků výzkumu a na jejich základě ověřeny či vyvráceny.

H1. Vycházející z Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělání (MŠMT 2021) předpokládá, že úroveň znalostí žáků 6. a 7. tříd základních škol bude na podobné úrovni a nepředpokládá velké rozdíly mezi znalostmi žáků jednotlivých sledovaných tříd. Dle RVP ZV se žáci se základními informacemi o krajích a krajských městech Česka setkávají v průběhu 4. a 5. třídy v rámci předmětu vlastivěda. Žáci 6. a 7. tříd by z tohoto důvodu měli vykazovat podobnou úroveň vstupních znalostí a představ o krajích a krajských městech Česka.

H2. Na základě očekávaných výstupů z RVP ZV (MŠMT 2021) tato hypotéza předpokládá, že většina sledovaných žáků správně označí do slepé mapy Česka svůj domovský kraj a jeho krajské město. Z výsledků výzkumu Kazdové (2023), která se ve své diplomové práci zabývala znalostmi a představami žáků 3. a 4. tříd základních škol o krajích Česka vyplývá, že pouze 46,5 % sledovaných žáků zaznačilo do slepé mapy svůj domovský kraj správně. Z důvodu pokročilejšího věku a předpokládané vyšší úrovně znalostí sledovaných žáků práce, lze usuzovat, že úspěšnost správného označení domovského kraje a krajského města sledovaných žáků 6. a 7. tříd bude výrazně vyšší.

H3. Dle Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (OECD 2007) žáci nižšího stupně víceletého gymnázia dosahují rozdílné úrovně znalostí a výsledků než žáci, kteří navštěvují základní školy. Práce Samce (2023) či Vltavské (2022) ve výsledcích svých výzkumů poukazují na zřetelně vyšší úroveň znalostí u žáků, kteří navštěvují víceletá gymnázia. Toto zjištění dále koresponduje s výsledky výzkumu TIMMS (2007). Z výše uvedených informací práce usuzuje, že žáci ze sledovaných gymnázií prokáží ve výzkumných dotaznících lepších výsledků ve slepé mapě a znalostním testu než žáci ze

základních škol.

H4. Důležitou roli u znalostí žáků o jednotlivých krajích a krajských městech Česka bude hrát časoprostorová vzdálenost. Kaplan a Kaplanová (1989) ve své práci poukazují na fakt, že čím více je člověk obeznámen s daným prostředím, tím lépe ho zná a chápe. Práce z tohoto důvodu předpokládá, že s rostoucí vzdáleností krajů a krajských měst od bydliště žáků a míst, kde dotazníkové šetření proběhlo, bude u žáků klesat obeznámenost s daným územím a jejich znalosti a orientace v daném území budou na nižší úrovni.

Práce je koncipována do pěti částí. První se zabývá pohledem do české a zahraniční literatury, pedagogickým výzkumem, vývojem osobnosti žáků 6. a 7. tříd na základní škole s důrazem na jejich kognitivní, emocionální a fyzický rozvoj, Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělání a postavení předmětu zeměpis, který je v tomto dokumentu obsažen. Na teoretickou část navazuje metodika práce, která se zaměřuje na vytváření výzkumného dotazníku a jeho podobu. Jmenovitě na jeho průběh, způsob šetření, sběr dat, evaluaci výsledků z dotazníku. Dále následuje využití výukových metod při tvorbě praktické části, ve které jsou diskutovány a představeny konkrétní formy a typy výukových metod, jež jsou využity při tvorbě edukačních materiálů v praktické části práce. Klíčovou část práce tvoří hodnocení získaných výsledků z výzkumných dotazníků, podrobná analýza výsledků na základě šetřených parametrů a následná evaluace výsledků na kterou navazuje další část práce, kterou představuje diskuse výsledků a potencionály využití výsledků v praxi. Z výsledků výzkumné části práce vychází část praktická. Ta je zaměřena na tvorbu výukových materiálů a námětů do výuky.

Zjištěné výsledky diplomové práce jsou určené pro získání představy učitelů o tom, jak si žáci daných tříd se sledovanou problematikou dokáží poradit. Z výsledků dotazníkového šetření se práce snaží odhalit silnější a slabší stránky znalostí či představ žáků ve výuce a na tomto základě uzpůsobit výuku pro jejich posílení a rozvoj. Učitelé se mohou inspirovat získanými daty z dotazníků a návrhy praktických výstupů vyhotovených v praktické části práce, které vychází z výsledků výzkumu práce.

2. Teoretická východiska a pohled do literatury

Základ pro tvorbu výzkumné části práce a na ni navazující vzniklou praktickou část představuje pohled do literatury vztahující se k tématu diplomové práce a její následný rozbor, na kterém je dále práce postavena. V rámci této kapitoly jsou diskutovány stěžejní pojmy jako pedagogický výzkum, vývoj osobnosti žáků 6. a 7. tříd na základní škole a Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělání.

2.1 Pohled do literatury

Literatury, zabývající se diskutovanými tématy, je nepřeberné množství. Lze nalézt mnoho českých i zahraničních autorů píšících o jednotlivých tématech, ze kterých je možno v práci čerpat. Maňák a Švec (2003) vidí didaktiku jako vzdělávání, které zahrnuje všechny procesy a jevy, které vedou k záměrné kultivaci člověka, a to ve všech fázích a formách jeho vývoje. Skalková (2007) považuje didaktiku za teorii o vyučování a vzdělávání, která se zaměřuje zejména na obsah a následný proces, ve kterém si žáci osvojují studovaný obsah, tedy učení a vyučování. Názory předešlých shrnuje Zormanová (2014, s. 14): *„Didaktika je věda, která se zabývá teorií vyučování, zkoumá podmínky a faktory, které proces vyučování ovlivňují zvnějšku i zevnitř. Obecná didaktika se zabývá obecnými problémy výuky.“* Kritický pohled do problematiky didaktiky přináší Čapek (2015), který popisuje úroveň připravenosti učitelů v okruhu didaktiky za katastrofální. Za hlavní problém špatné přípravy označuje to, že didaktika na vysokých školách se mnohdy vyučuje nesprávným způsobem, tudíž studenti nemohou získat dostatečné vzdělání v této oblasti. Důvod spatřuje v nedostatečné kvalifikaci samotných didaktiků a jejich samotnému přístupu k výuce didaktiky. Didaktikou geografie, do které spadá téma této diplomové práce, se zabývá mnoho českých a zahraničních autorů. Didaktiku geografie definuje Fričová (1980) jako pedagogickou vědní disciplínu, která zkoumá zákonitosti a procesy vzdělání a výchovy na základě geografických věd. Členění didaktiky geografie ve své práci popisují Mísařová a Hercik (2013), kteří rozlišují didaktiku na *obecnou didaktiku geografie* zahrnující učební plán, metody, cíle, formy, obecné úkoly a *speciální didaktiku geografie*, jenž se zabývá speciálními úkoly výuky na jednotlivých typech a stupních škol a zaměřuje se na konkrétnější problematiku v rámci výuky geografie. To koresponduje se zaměřením

práce, která se zabývá přístupy k výuce regionální geografie Česka a snaží se přiblížit vhodné výukové metody, které mohou být využity ve školní praxi za účelem rozvoje znalostí a povědomí žáků o dané problematice. Mezi dovednosti žáků při výuce zeměpisu by dle Řezníčkové a Matějčka (2014) mělo patřit kladení si otázek, kterými se postupně žáci dopracovávají k souvislostem mezi geografickými jevy. Žáci si osvojují dovednost analyzovat, rozlišovat a následně reprodukovat informace z různých zdrojů. Za tyto zdroje informací lze považovat například učebnice zeměpisu, atlasy, mapy či odbornou a populárně naučnou literaturu, jenž slouží k ukotvení nových informací pro žáky a následnému rozvoji znalostí. Na to ve své práci poukazuje též Karvánková (2013), která uvádí, že dnešní trend didaktiky geografie by se neměl omezovat pouze na znalosti žáků a memorování nových poznatků. V dnešní době je nutné u žáků rozvíjet schopnost třídění dat, generalizaci přijímaných informací, jejich správnou interpretaci, schopnost kritického myšlení a je nutné žáky správně motivovat.

2.2 Pedagogický výzkum

Nedílnou a nepostradatelnou část práce představuje pedagogický výzkum, na kterém je postavena. Tímto fenoménem se v českém prostředí zabývají zejména Gavora (2000) Chráska (2007) či Průcha (2020). Ze zahraničních autorů zabývajících se pedagogickým výzkumem lze zmínit práce Hlaďa (2011) či Strausse a Corbinové (1999). Skutil a kol. (2011) uvádějí, že pedagogický výzkum probíhá za pomocí výzkumných dotazníků, které jsou ve velké míře anonymní a nejsou zde hodnoceni jednotliví konkrétní jedinci. Výzkumný dotazník diplomové práce koresponduje s tímto výrokem, jelikož je čistě anonymní a nehodnotí konkrétní žáky. Gavora (2000) popisuje samotný pedagogický výzkum jako způsob řešení problémů, jenž rozšiřuje nové znalosti a poznatky lidstva. Chráska (2007), Hlaďo (2011) a množství dalších autorů rozdělují pedagogické bádaní na dva základní typy. Jedná se o kvantitativně orientovaný pedagogický výzkum a kvalitativně orientovaný pedagogický výzkum. Kvantitativní pedagogický výzkum je dle Chrásky (2007) dělen na základní fáze, které je nezbytné při průběhu výzkumu realizovat. Jedná se o stanovení problému – předběžnou teoretickou analýzou výzkumu. Následnou tvorbu a formulaci hypotéz, které jsou dále ve výzkumu ověřovány, a poté jsou buďto potvrzeny nebo vyvráceny. Poslední fázi kvantitativního výzkumu spatřuje ve vyvození závěrů a jejich následnou prezentaci. Výzkumný dotazník

této práce využívá kvantitativních prvků výzkumu zejména při zjišťování úrovně znalostí žáků ve znalostním testu či slepé mapě, kde je hodnocen na základě bodového zisku žáků. Kvalitativně orientovaný výzkum oproti kvantitativnímu vychází z rozdílného filozofického základu. Strauss a Corbinová (1999) popisují kvalitativní orientovaný výzkum jako výzkum, ve kterém není využíváno žádných kvantitativních hodnocení. Kvalitativní pedagogický výzkum je oproti kvantitativnímu zaměřen zejména na hloubku zkoumaných jevů (Hlaďo 2011). Kvalitativně orientovaný výzkum dále nepodléhá žádné vytvořené hypotéze (Strauss a Corbinová 1999). Kvalitativní výzkum se oproti kvantitativnímu liší zejména v tom, že kvantitativní výzkum si klade za cíl vysvětlení jevu, kdežto kvalitativní výzkum si klade za hlavní cíl porozumění smyslu celého výzkumu (Chráska 2007). Limity kvalitativního výzkumu spatřuje Hlaďo (2011) v subjektivnímu pohledu autora výzkumu či v nemožnosti zobecňovat získané poznatky na širší okruh obyvatel. Práce využívá kvalitativní prvky výzkumu zejména v částech dotazníku, kde žáci subjektivně hodnotí kraje a krajská města Česka či předkládají své osobní představy o jednotlivých částech Česka. Průcha (2020) konstatuje, že v poslední době dochází ke stále většímu množství pedagogických výzkumů a lepší metodologické struktuře, avšak dodává, že potencionál těchto výzkumů není zcela rozvinut a nedostatečně dochází k jejich využití. V této práci byly využity složky obou typů již zmíněných pedagogických výzkumů. Výzkumný dotazník práce tak kombinuje kvalitativní i kvantitativní přístup tvorby pedagogického výzkumu.

Podobným pedagogickým výzkumem, jakým se zabývá i tato diplomová práce, se v posledních letech zabývaly diplomové práce psané na Katedře geografie – Pedagogické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Absolventi univerzity svůj pedagogický výzkum využili při tvorbě praktické části práce s přesahem do praxe při výuce zeměpisu na základních školách. Vstupními znalostmi a představami žáků o krajích Česka či o středoevropských státech u žáků mladšího školního věku se zabývaly diplomové práce Kazdové (2023) a Fleischmannové (2023). Diplomovou prací zabývající se vstupními znalostmi a představami žáků mladšího školního věku o světadílech publikovala Prášková (2018). Souhrn znalostí, kterým disponují žáci před vstupem na druhý stupeň základní školy, přináší odborný článek Práškové a Nováčka (2020). Vstupními znalostmi a představami žáků o vybraných mimoevropských státech se dále zabývala práce Samce (2023), která sledovala žáky 6. tříd. Přehled o vstupních

znalostech a představách žáků 6. a 7. tříd o evropských státech poté přináší práce Vltavské (2022). Autoři ve svých pracích převážně shledávají, že ve znalostech a představách žáků nehraje výraznější roli pohlaví jedince. To si lze vysvětlovat tím, že se žáci se zkoumanými tématy v mnoha případech nesetkali při výuce v hodinách zeměpisu. Z tohoto důvodu mají chlapci i dívky podobnou počáteční úroveň znalostí o sledovaných tématech. Práce autorů zabývající se výzkumem na druhém stupni základních škol nacházely největší rozdíly zejména ve vědomostech žáků mezi jednotlivými typy škol. V těchto výzkumech byly sledovány školy městské, školy venkovského typu a gymnázia. Největší úroveň znalostí prokazovali žáci navštěvující gymnázia.

2.3 Vývoj osobnosti žáků 6. a 7. tříd na základní škole

Na druhém stupni základní školy čili ve věku 11–15 let, žáci procházejí velkými změnami ve svém vývoji. V tomto věku dochází u žáků k velikým změnám ve fyzickém, emocionálním, sociálním a kognitivním vývoji. Změnami osobnostního vývoje u dětí na druhém stupni základní školy se z českých autorů věnují ve svých pracích například Vágnerová (1997, 2008, 2012), Langmeier a Krejčířová (2006), Zacharová (2012) či Plevová a Petrová (2018). Zacharová (2012) poukazuje ve své práci na to, že dospívání nastává u žáků od 11. do 15. roku. Toto časové údobí dále dělí na prepubertu a následnou nastávající pubertu. Vágnerová (2012) dělí dospívání dětí taktéž na dvě základní fáze. Na ranou adolescenci probíhající od 11. roku do 15. roku a adolescenci probíhající mezi 15. a 20. rokem. Plevová a Petrová (2018) konstatují, že je však nutné rozlišovat mezi pohlavími jedinců. U dívek nastává fáze dospívání o něco dříve než u chlapců, kteří zpravidla dospívají o něco později než dívky a jejich fáze dospívání nastává déle. Jelikož sledovaní žáci 6. a 7. tříd v tomto období dosahují 11. až 13. roku, je tato podkapitola zaměřena zejména na prepubertální fázi vývoje. Lze užívat i termín střední školní věk, který Vágnerová (1997) popisuje jako období pro věkové skupiny přibližně mezi 8–12 roky. Literatura sleduje několik základních oblastí, ve kterých u žáků dochází k největším proměnám ve vývoji.

Fyzický vývoj – Děti v období dospívaní mohou zažívat rychlý růst a fyziologické změny. Vágnerová (2012) poukazuje na změnu tělesných proporcí – růst výšky, změnu váhy a sekundární pohlavní znaky. Viditelné změny zpravidla nastávají dříve u dívek než

u chlapců, u kterých se projevují až v pozdějším věku. Roste i vývoj řeči, který však není na první pohled tak rozpoznatelný. Nejde však opomenout, že vývoj je u každého jedince rozdílný a projevuje se jinak. V tomto věku dochází k výraznějšímu vývoji motoriky než ve stádiích předešlých. Jedinci získávají dovednosti vyžadující hbitost, sílu, smysl pro rovnováhu či jemnou pohybovou koordinaci (Lagnmeier a Krejčířová 2006).

Emocionální a sociální vývoj – Plevová a Petrová (2018) uvádějí, že v období prepuberty dochází u žáků k hormonální proměně, která výrazně stimuluje oblasti citového prožívání. Tělesné pocity jsou často nevyrovnané až extrémní a probíhají velice nepravidelně. V tomto věku lze začít spatřovat u žáků emoční labilitu – proměnlivost citů, které se mohou projevovat velice impulzivním či výbušným chováním (Vágnerová 2008). V období prepuberty dochází ke zvýšené citlivosti vůči kritice a nespravedlnosti. Znaky tohoto chování vidí Zacharová (2012) v ukvapeném a často impulzivním jednání. Běžně se jedinec v tomto věku začíná více uzavírat a nastává u něj útlum projevování citů vůči rodičům. Naopak u dospívajících dochází ke značnému nárustu zájmu o své vlastní city. Začíná se projevovat emoční egocentrismus. Děti v tomto věku začínají být velice kritičtí ke svému okolí a zejména pak k autoritám (Vágnerová 2008).

Kognitivní vývoj – Je výsledkem dvou na sebe závislých mechanismů – zrání a učení. Literatura diskutuje mnoho změn u žáků na druhém stupni, ke kterým dochází při jejich kognitivním vývoji. Žáci v období středního školního věku začínají být více schopni rozpoznávání a využívaní logického myšlení. Naopak schopnost memorování nových informací, které nedávají žákům smysl se zpomaluje. Žáci však v tomto věku získávají větší kapacitu paměti, která dopomáhá k účinnějšímu přístupu vybavování a zapamatování si nových informací do dlouhodobé paměti. To se mnohdy projevuje změnou jejich studijních výsledků a přístupu k výuce. Velkou změnou prochází ve středním školním věku myšlení žáků (Langmeier, Krajčířová 2006). Dle Plevové a Petrové (2018) v tomto věku dochází k počátku abstraktního myšlení, které se pak dotváří v období adolescence. Dochází k záměrné pozornosti, která je systematičtější a plánovaná z důvodu zvyšující se úrovně myšlenkových procesů.

2.4 Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (dále RVP ZV) lze chápat jako závazný dokument, který v Česku definuje obsah a základní cíle ve vzdělávání na

základních školách. Vzdělávací program vychází ze základních principů a hodnot vzdělávacího systému Česka. RVP ZV vychází z takzvané Bílé knihy. Ta představuje významný strategický dokument, který obsahuje a předkládá obecné cíle vzdělávání a výchovy (MŠMT 2021). V roce 2021 proběhla v RVP ZV tzv. „Malá revize“. Bylo provedeno zavedení nového systému kurikulárních dokumentů pro vzdělávání zaměřené na žáky od 3 do 19 let. Cílem této revize byla aktualizace a modernizace vzdělávání, které podléhá nárokům a potřebám vzdělání 21. století. V revizi RVP ZV se kladl důraz zejména na rozvíjení klíčových kompetencí žáků a jejich následné propojení s obsahem vzdělávání. Do RVP ZV byla přidána nová vzdělávací oblast – Informatika a rozvoj digitální gramotnosti žáků. Kurikurální dokumenty RVP ZV jsou děleny do dvou základních úrovní vzdělávacích programů – státních rámcových vzdělávacích programů (dále RVP) a školních rámcových vzdělávacích programů (dále ŠVP). RVP tvoří na státních kurikulárních systémech obecně závazný rámec pro tvorbu školních vzdělávacích programů ve všech oborech vzdělání: v předškolním, základním, základním uměleckém jazykovém a středním vzdělávání. Závazné RVP bylo v Česku zavedeno zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. RVP se člení do 9 vzdělávacích oblastí. Ty zahrnují obsah učiva, jeho cílové zaměření a předkládají povinné očekávané výstupy žáků, které by měli na základě vyučované látky žáci znát a ovládat. Již zmíněnými 9 oblastmi obsaženými v RVP jsou: Matematika a její aplikace, Český jazyk a komunikace, Člověk a společnost, Člověk a příroda, Člověk a kultura, Člověk a zdraví, Člověk a svět práce a v roce 2021 přidaná vzdělávací oblast Informatika (MŠMT 2021). RVP dále obsahuje seznam základních klíčových kompetencí, které by se měly ve výuce u žáků rozvíjet. Klíčové kompetence RVP jsou definovány jako soubory dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro rozvoj jedince, jeho zapojení do společnosti a budoucí uplatnění v životě Mezi základní klíčové kompetence se řadí následující: kompetence k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, občanské, pracovní (MŠMT 2021).

Předmět zeměpis je obsažen ve vzdělávací oblasti „Člověk a příroda“, která se zaměřuje na okruh problémů spojených se zkoumáním přírody. Vzdělávací oblast výrazně podporuje vytváření otevřeného, kritického a logického myšlení. Ostatními vyučovanými předměty, které jsou zahrnuty v této oblasti jsou fyzika, chemie a

přírodopis. Cílové zaměření vzdělávací oblasti vede k rozvoji klíčových kompetencí žáků. Příklady klíčových kompetencí lze uvést tyto: zkoumání přírodních faktů a souvislostí, potřeba klást si otázky o průběhu a příčinách různých přírodních procesů, posuzování důležitosti, spolehlivosti a správnosti získaných přírodovědných dat a další. Samotný předmět zeměpis je dále dělen na výukové okruhy, které je nutné dle RVP zvládnout. Tyto okruhy představují geografické informace, zdroje dat, kartografie a topografie, přírodní obraz země, regiony světa, společenské a hospodářské prostředí, životní prostředí Česká republiky, terénní geografická výuka, praxe a aplikace (MŠMT 2021). Řada autorů však poukazuje na to, že sociální geografie by v předmětu zeměpis měla být zařazena spíše do oblasti vzdělávání s názvem „Člověk a společnost“, která je této složce předmětu bližší. Vzdělávací oblast „Člověk a příroda“ se zaměřuje zejména pouze na fyzickou geografii.

Žáci se setkávají ve výuce s poznáním krajů a krajských měst Česka poprvé již ve 4. a 5. třídě. Ve vzdělávací oblasti „Člověk a jeho svět“ v předmětu vlastivěda. Žáci by měli ve výuce získat základní informace o jednotlivých krajích a krajských městech Česka. Podrobnější seznámení a informace poté žáci získávají na základě výuky regionální geografie Česka v 8. a 9. třídách, která spadá do oblasti „Člověk a Příroda“.

Druhou úrovní kurikulárních dokumentů představují ŠVP – školské vzdělávací programy. Tyto programy si tvoří každá škola individuálně a vycházejí ze závazného RVP, se kterým musí korespondovat. ŠVP vytváří ředitel školy společně se svým pedagogickým sborem. ŠVP rozšiřuje a konkretizuje obsah a cíle výuky jednotlivých předmětů, který vychází z RVP. Každá škola si tak sama uzpůsobuje obsah, formu, délku a cíle vzdělávání v jednotlivých předmětech. Tento dokument musí být veřejně zpřístupněn pro širokou veřejnost.

3. Metodika výzkumu a praktické části

K naplnění hlavního cíle práce, zjištění úrovně znalostí a představ žáků 6. a 7. tříd o krajích a krajských městech Česka, bylo nezbytné vytvořit výzkumný dotazník, provést dotazníkové šetření a následnou evaluaci výsledků. Na těchto základech byly poté vytvořeny skrze využité výukové metody náměty do výuky a tvorba praktické části, které vycházejí ze zjištěných výsledků analytické části práce.

3.1 Tvorba dotazníku

Finální forma dotazníku se skládá celkem ze čtyř pracovních listů. Jeho struktura je dělena na tři základní části. První část reprezentuje brainstorming žáků. Druhou část tvoří znalostní test vycházející z předpokládaných získaných znalostí žáků z regionální výuky Česka ve 4. či 5. třídě. Třetí část je zaměřena na sebehodnocení žáků a jejich sympatie či nesympatie k daným krajům či krajským městům Česka. Klíčový úkol při tvorbě dotazníku představoval zajistit jeho vhodnou a srozumitelnou podobu, která odpovídá kognitivním schopnostem žáků 6. a 7. tříd. Skladba otázek je různorodá. Dotazník obsahuje úlohy zaměřené na více témat pevně spjatých s problematikou krajů a krajských měst Česka. Jsou v něm obsaženy otázky uzavřené a otevřené. Typ a forma otázek byly uzpůsobeny k co možná nejefektivnějšímu určení míry znalostí a představ žáků o krajích a krajských městech Česka. Nelze však opomenout, že některé otázky cílí zejména na osobní zkušenosti žáků a jejich subjektivní hodnocení.

Před vyplňováním dotazníků bylo nutné, aby žáci na prvním listu vyplnili jejich pohlaví a třídu, do které docházejí a identifikační anonymní číslo, aby nedošlo k záměně či promíchání dotazníků mezi sebou. Rozdávání jednotlivých pracovních listů žákům probíhalo postupně. První dva pracovní listy dotazníku využívají metodu brainstormingu, proto bylo nezbytné rozdat první a druhou část dotazníku odděleně, aby se žáci nemohli vracet k doplňování odpovědí z předešlé části. Po rozdání prvního a následně druhého pracovního listu probíhala distribuce zbylých dvou pracovních listů dotazníku zaměřených na znalostní test s prvky brainstormingu a sebehodnocení žáků současně.

První otázka využívající prvky brainstormingu dotazovala žáky na počet krajů v Česku. Úkol žáků tkvěl v napsání správného počtu krajů v Česku viz Příloha č. 1. Druhá

otázka sledovala, do kterých krajů a krajských měst žáci nejčastěji cestují. Respondenti měli dle svých osobních zkušeností a zážitků vypsat všechny kraje či krajská města, které navštívili a uvést důvody, proč právě do těchto administrativních celků Česka cestovali. Třetí otázku poté tvořila slepá mapa Česka. Žáci na základě svých nabytých znalostí určovali a vypisovali názvy všech krajů a krajských měst celého Česka do slepé mapy viz Příloha č. 2. Znalostní test reprezentovala přehledná tabulka, obsahující všechny kraje a krajská města Česka. Úkol žáků ve znalostním testu představoval vypsat co nejvíce pojmů, které je napadly ve vztahu k danému kraji či krajskému městu viz Příloha č. 3. V poslední části dotazníku byli žáci dotazováni na své osobní sympatie či nesympatie ke konkrétním krajům a krajským městům. Podrobnější podoba viz Příloha č. 4.

Dotazník je hodnocen jako celek, avšak je dále dělen na více dílčích částí, které jsou jednotlivě hodnoceny či diskutovány z různých pohledů. Výzkum sleduje několik základních parametrů. Hodnotí dosažené výsledky a rozdíly v nich v závislosti na pohlaví dotazovaných žáků. Pozoruje příslušnost k dané třídě. Evaluují se a porovnávají výsledky žáků 6. a 7 tříd a v neposlední řadě jsou analyzovány výsledky jednotlivých škol s důrazem na jejich umístění a typ (gymnázium, městská ZŠ, městys ZŠ a venkovská ZŠ). Hodnocení dotazníku je rozděleno na tři základní části, které představují strukturu dotazníku. První část výzkumného dotazníku představuje brainstorming žáků společně se slepou mapou. První otázka dotazuje respondenty na počet krajů v Česku, tato otázka je pak hodnocena procentuální úspěšností správných odpovědí a počtem úspěšných odpovědí v součtu všech dotazovaných respondentů. Tato otázka byla do výzkumného dotazníku zařazena v návaznosti na výzkum Kazdové (2023), jenž sledoval procentuální úspěšnost udání počtu krajů u žáků 3. a 4. tříd základních škol. Výzkum této práce tak nehodnotí pouze výsledky žáků 6. a 7. tříd, ale dále je porovnává s výsledky výzkumu Kazdové (2023). Druhá úloha brainstormingu, dotazující se na navštívené kraje a krajská města, není z důvodu subjektivních odpovědí žáků na základě osobních zkušeností a zážitků dětí nijak hodnocena, ale pouze představena. Výsledky otázky jsou diskutovány na základě nejčastěji se objevujících navštívených krajů a krajských měst Česka dle odpovědí žáků, na to poté navazuje představení nejčastějších důvodů návštěv těchto krajů a krajských měst. Otázka je do dotazníku zařazena zejména pro získání představy, do kterých částí Česka nejčastěji sledovaní žáci cestují a z jakého důvodu. Poslední, třetí otázka, sleduje a hodnotí úroveň znalostí žáků o krajích a

krajských městech Česka skrze slepou mapu. Za každý správně zapsaný kraj a krajské město bylo možné získat jeden bod. Maximální bodový zisk představoval 28 bodů. Na zjištěné výsledky slepé mapy je dále navázáno v praktické části práce, ve které je procvičování umístění a názvů jednotlivých krajů a krajských měst zahrnuto skrze didaktickou hru.

Druhou část dotazníku reprezentuje znalostní test zaměřený na úroveň znalostí, kterou mají žáci o krajích a krajských městech Česka. Znalostní test je postaven na přiřazování ikonických pojmů ke každému kraji a krajskému městu Česka. Nutno podotknout, že i ve znalostním testu se objevuje brainstorming žáků skrze zapisování již zmíněných ikonických pojmů do jednotlivých území Česka. Žáci získávali body za každý správně zapsaný pojem do každého kraje a krajského města. Výjimku představuje pouze město Praha, jelikož se objevuje v znalostním testu celkem třikrát. Důvodem je fakt, že město Praha je krajským městem Středočeského kraje a zároveň tvoří samostatný kraj Hlavní město Praha, jejímž je současně krajským městem. Z tohoto důvodu bylo u tohoto města nutné napsat celkem 3 pojmy, které zaručovaly zisk plného počtu bodů. Maximální počet bodů tak činil 28. Znalostí test byl do výzkumného dotazníku zařazen za účelem zjištění, jaké znalosti žáci vykazují u jednotlivých krajů a krajských měst. Ze získaných výsledků dále vychází praktická část práce, která se v námětech do výuky zaměřuje na ukotvení a rozvoj znalostí žáků ve všech administrativních celcích Česka, zejména v těch, ve kterých žáci prokázali nižší úroveň znalostí. Praktická část práce se zaměřuje na ikonické pojmy skrze pracovní listy „Poznávačka nejen krajských měst“ a „Ikonické pojmy a památky krajských měst a krajů Česka“ a didaktickou hru “Objevuj Česko“.

Poslední část dotazníku sledovala osobní sympatie a nesympatie žáků k jednotlivým krajům a krajským městům Česka. Dílčím úkolem žáků bylo poté uvést alespoň jeden důvod, proč tomu tak je. Otázky byly dále diskutovány na základě odpovědí dotazovaných žáků.

Evaluace výsledků jsou znázorněny za pomocí příslušných grafů, tabulek či map. Dotazníkové šetření probíhalo na konci roku 2023 a následně začátkem roku 2024. Ve výzkumu byly zapojeny základní školy a gymnázia. Základní školy jsou dále děleny na základě umístění na městské, městyse a vesnické. Výzkum probíhal celkem na osmi školách, ve čtyřech různých krajích Česka. Jednotlivé školy dostaly pro účely této práce

své specifické názvy s ohledem na zachování anonymity škol a žáků. V Jihočeském kraji se výzkumu zúčastnily tři základní školy a jedno gymnázium. Kraj Vysočina reprezentovala jedna základní škola a jedno gymnázium. Ve středočeském kraji výzkum probíhal na dvou základních školách. Poslední sledovanou základní školou se pak stala základní škola z Hlavního města Prahy. Výzkumu se celkem zúčastnilo 356 žáků z 6. a 7. tříd ze sledovaných škol. Pohledem na pohlaví žáků se tohoto výzkumu zúčastnilo 164 dívek a 192 chlapců. Souhrnný přehled všech zapojených škol přináší tabulka č. 1.

Tabulka č. 1 – Přehled zapojených škol a počtu žáků do výzkumného šetření.

Název školy	Typ školy	Chlapci	Dívky	Celkem
Gymnázium České Budějovice	Gymnázium (město)	31	25	56
ZŠ Praha	ZŠ (město)	27	25	52
ZŠ Jindřichův Hradec	ZŠ (město)	24	21	45
ZŠ Votice	ZŠ (město)	22	22	44
ZŠ Krhanice	ZŠ (městys)	23	21	44
Gymnázium Pelhřimov	Gymnázium (město)	29	21	40
ZŠ Radomyšl	ZŠ (městys)	18	16	34
ZŠ Vysočina	ZŠ (vesnice)	18	13	31
Celkem	X	**192**	**164**	**356**

Zdroj: vlastní šetření, 2023.

3.2 Využití výukových metod při tvorbě praktické části

Historický vývoj výukových metod se v průběhu času měnil a v literatuře lze nalézt mnoho přístupů k výuce geografie a typů výukových metod. Maňák a Janík (2009) ve své práci poukazují na fakt, že moderní pedagogika popisuje výukové metody jako soustředěný systém vyučovacích činností pedagoga a učebních aktivit žáků, který je orientovaný na dosažení daných výchovně-vzdělávacích cílů. Průcha a kol. (2013) popisují výukové metody jako soubor činností pedagoga, který vede k naplnění stanovených cílů ve výuce, nelze je však využít jako samostatný prostředek výuky. Je nutné využití dalších různorodých nástrojů, které ve výuce pomáhají k naplnění výchovně-vzdělávacích cílů. Nedílnou součástí výchovně-vzdělávacích cílů tvoří rozvoj kompetencí u žáků. Klasifikaci výukových metod představuje Zormanová (2012), která výukové metody dělí na klasické, aktivizující a komplexní. S dalšími klasifikacemi metod se mimo jiné setkáme i v pracích Maňáka a Švece (2003) či Lernera (1986).

Klasické výukové metody – vyznačují se zejména frontální výukou. Učitel má ve výuce dominantní postavení a je kladen důraz na učitelovo předávání informací žákům

(Zormanová 2012). Lerner (1986) vymezuje klasickou výukovou metodu na reprodukční a informačně-receptivní. V poslední době dochází k čím dál větší snaze klasické výukové metody omezovat. V regionální výuce Česka je vhodné zařazovat do výuky frontální výuku zejména v těch částech hodiny, kdy je nezbytné žákům představit či vysvětlit nové pojmy, které se vztahují k danému území. Základním cílem pedagogů je však do výuky zakomponovat zejména aktivizační metody nejčastěji využívané na začátku vyučovací hodiny a dále taktéž komplexní výukové metody

Komplexní výukové metody – Dle všeobecného přesvědčení autorů jsou komplexní výukové metody výsledkem propojení klasické a aktivizující výukové metody. Dle Maňáka a Švece (2003) komplexní výukové metody zahrnují přímo zaměřené vzdělávací situace, které jsou pevně spojeny s výukovou strategií. Mezi druhy komplexních výukových metod jsou řazeny na základě názorů Zormanové (2012) či Maňáka a Švece (2003) například otevřené vyučování, skupinová práce, výuka dramatem, partnerská výuka, kooperativní výuka, učení se v životních situacích, metody kritického myšlení a další. Některé druhy komplexních výukových metod jsou využity v praktické části této diplomové práce. Rozvoj kritického myšlení by se dle Sukopové (2020) měl u žáků rozvíjet již od prvního stupně. Kritické myšlení žákům dopomáhá při práci s textem, k oddělení důležitých informací od nepotřebných a následně k hodnocení a generalizování těchto informací. Žáci mají dále schopnost přemýšlet nad získanými informacemi a ověřovat jejich pravost či důležitost. K rozvoji kritického myšlení v praktické části práce přispívá zejména badatelsky orientovaná výuka představena skrze projekt „Cestuj s kamarádem." Čapek (2015) konstatuje, že k dosažení kritického myšlení žáků je třeba zařazení různých druhů výukových metod. Těmito metodami mohou být například myšlenkové mapy, brainstorming či práce s textem. V samotné výuce však nejsou tyto potřebné výukové metody k dosažení cíle vždy využívány a pokud ano, tak ne vždy správnou formou a ve správné části vyučovací hodiny.

V poslední době dochází při výuce stále více k využívání skupinové práce, která pomáhá k rozvoji klíčových kompetencí žáků a rozvoji jejich vzájemné spolupráce. Skupinovou práci rozděluje Červenková (2013) na tři základní fáze: *A) Fáze projektová* – Tuto fázi zhotovuje učitel, který má za úkol vhodně zařadit skupinovou práci do výuky v rámci daného probíraného tématu. Dále je nutné promyslet vhodný obsah a náplň

skupinové práce, a taktéž cíl, ke kterému by se práce měla ubírat. *B) Fáze realizační* – V této části skupinové práci probíhá zadání skupinové práce. Učitel představuje náplň, pravidla plnění, časovou dotaci a v neposlední řadě způsob hodnocení. Následuje rozdělení žáků do skupin a vysvětlení samotného zadání. V průběhu samotné skupinové práce je učitel žákům nápomocen, sleduje žáky při práci, popřípadě moderuje hodinu či radí žákům. *C) Fáze kontrolní* – Prezentace práce samotných žáků, která může být podpořena společnou diskusí. Pedagog shrnuje výsledky práce a hodnotí práci žáků. Výše zmíněné fáze skupinové práce jsou v této práci využity skrze badatelsky orientovanou výuku „Cestuj s kamarádem" či didaktickou hru „Objevuj Česko". Tyto vytvořené náměty do výuky jsou postaveny na skupinové práci či kooperativní výuce. I v případě skupinové práce však Čapek (2015) poukazuje na fakt, že mnoho učitelů skupinovou práci nezařazuje do své výuky. Učitelé se často bojí ztráty kontroly nad třídou či velké časové náročnosti a neefektivity této výukové metody. Pro větší efektivitu práce a zapojení všech žáků jednotlivých skupin je ideální, aby každá skupina byla složena maximálně ze 4-5 žáků.

Aktivizující výukové metody – V této metodě hraje ve výuce hlavní úlohu samotný žák. Je kladen důraz na zapojení do výukových aktivit, řešení problémů a samostatné myšlení žáků. Učitel se při aktivizujících výukových metodách stává spíše průvodcem či pozorovatelem a hlavním cílem výuky je dosažení vlastního cíle žáka (Maňák a Švec 2003). Pohledem do aktivizujících výukových metod lze identifikovat některé metody, které byly využity ve výzkumném dotazníku a jsou taktéž dále obsaženy v praktické části práce. Dotazník využívá brainstorming žáků například otázkou dotazující žáky, které kraje či krajská města Česka navštívili a z jakého důvodu. Další prvky této výukové metody byly použity ve slepé mapě, kterou žáci na základně svých vstupních znalostí a představ vyplňovali. Brainstorming jako aktivizující výuková metoda podporuje kreativní myšlení žáků a je postaven na práci s asociacemi. Žáci po zadání tématu hodiny hledají návrhy řešení či předkládají své myšlenky, spojené se zadaným tématem. Počet návrhů se může lišit v závislosti na probíraném tématu. (Červenková 2013). Royal (2017) popisuje brainstorming jako "burzu nápadů", kde se nehodnotí korektnost či správnost myšlenek a jedná se o aktivizující spontánní metodu. Mezi konkrétní podoby brainstormingu řadí Čapek (2015) mimo jiné i myšlenkovou mapu či volné psaní. Myšlenková mapa je obsažena v praktické části práce v námětech

do výuky v projektu „Cestuj s Kamarádem“. Didaktické hry jsou dobrovolnou či spontánní aktivitou dětí, která si dává za cíl sledovat didaktické cíle navržené učitelem. Samotné didaktické hry lze rozdělit do několika klasifikací, kterými se zabývají jednotliví autoři. Maňák a Švec (2003) klasifikují didaktické hry v závislosti na době trvání – krátkodobé a dlouhodobé, místu, kde se didaktická hra odehrává a převládající činnosti žáků. Meyer (2003) hry dělí na *interaktivní*, do kterých jsou zařazeny sportovní a skupinové hry, svobodné hry, myšlenkové či strategické hry a v neposlední řadě hry učební. *Simulační hry*, do kterých se řadí hraní rolí, konfliktní hry či hry pro řešení případů a *hry scénické*, při kterých se žáci pasují do rolí hráčů a okolí získává roli diváků. V poslední řadě jsou do výuky stále častěji zařazovány didaktické hry rozvíjející digitální kompetence žáků. Studenti v tomto případě využívají při práci didaktické pomůcky jako jsou mobilní telefon, počítač, tablet či interaktivní tabule. Praktická část práce zahrnuje v námětech do výuky digitální hru skrze webovou aplikaci Worldwall.net. Cílem hry je získání či procvičení znalostí žáků skrze správné přiřazování názvů krajů/krajských měst do příslušných území ve slepé mapě Česka. Vytvořené náměty do výuky v praktické části práce dále obsahují interaktivní hru „Objevuj Česko“. Jedná se o skupinovou hru žáků využívající mezipředmětové vztahy zeměpisu a tělesné výchovy. Žáci jsou nejprve rozděleni do příslušných týmů. V těchto týmech nejprve hledají na školním pozemku/hřišti kraje Česka, které představují vytvořené kartičky daných krajů Česka. Z nalezených krajů postupně skládají mapu Česka. Po složení mapy je úkolem žáků plnit různé pohybové aktivity. Po úspěšném splnění jednotlivých aktivit poté získávají kartičky s ikonickými pojmy vztahující se k daným krajům, které následně přiřazují do příslušného území na mapě. Vyhrává ten tým, který nejdříve složí mapu Česka a následně přiřadí ke každému kraji příslušné pojmy.

Bližším pohledem na badatelsky orientovanou výuku, která je představena v praktické části skrze projekt „Cestuj s kamarádem“, lze konstatovat, že se řadí do aktivizujících výukových metod. Projekt obsahuje v první části myšlenkovou mapu, na kterou navazuje putování po Jihočeském kraji. Po skončení cesty je úkolem žáků správně odpovědět na návodné otázky dotazující se na navštívené lokality daného kraje. Závěr projektu tvoří hodnocení projektu a práce samotnými žáky. Badatelsky orientovanou výukou se v literatuře zabývá celá řada autorů, kteří zaujímají své pohledy na vymezení této vyučovací metody. Badatelsky orientovaná výuka je zaměřena na

motivaci žáků, vyznačuje se aktivní účastí žáků v hodině, podporou jejich vlastních myšlenek a zvídavostí po získávání nových informací (Karvánková 2015). Žák je ve výuce postaven před problém, který následně řeší na základě podkladů a návodných otázek, které ho směřují k řešení problému. Učitel v hodině představuje pouze jakéhosi průvodce, který do výuky a práce žáků zasahuje jen minimálně (Papáček 2010). Učitel buduje projekt výuky a následně ho realizuje, vyhodnocuje jeho úspěšnost a následně ho předkládá žákům. Žák se stává „příjemcem" učitelova projektu a jeho cílem je na základě bádání řešit zadání projektu (Dostál 2013). Klady a zápory badatelsky orientované výuky shrnují ve své práci Edelson, Gordin a Pea (1999), kteří se podobně jako Papáček (2010) či Karvánková (2015) shodují, že mezi největší klady výuky badatelské výuky patří zejména samostatná práce žáků. Sám žák je motivován rozvíjet své schopnosti vyhledávání, svou zvídavost, porozumění vědeckým pojmům, samostatné řešení problémů a v neposlední řadě jsou u žáků rozvíjeny kompetence k učení, práci či kompetence komunikační. Zápory badatelsky orientované výuky podle Papáčka (2010) ční zejména v nepřipravenosti učitelů realizovat tuto výuku a ve velké časové náročnosti přípravy badatelsky zaměřené výuky. Učitelé ve většině případů badatelskou výuku nezařazují do svých příprav zejména z časových důvodu, jelikož její příprava je časově velice náročná. Edelson, Gordin a Pea (1999) vidí zápory v badatelsky orientované výuce zejména v nedostatečných schopnostech některých žáků tuto výuku zvládnout. Další problém pak spatřují v samotné motivaci jednotlivých žáků. Jen malá skupina žáků je doopravdy vnitřně motivována k řešení problémů v rámci výuky. Většina z nich tak pouze podléhá vnější motivaci ze strany učitele.

Badatelským přístupem výuky rámci předmětu zeměpis se ve své práci zabývá například Řezníčková (2013), jenž uvádí důležité kompetence žáků, které jim pomáhají při řešení problémů. Za některé příklady kompetencí uvádí tyto: umí si uspořádat práci, umí si stanovit cíle, umí spojovat nové informace s neznámými a jiné. Strahler (2011) shrnuje, že badatelsky orientovaná výuka žákům pomáhá zejména ke komplexnějšímu a názornějšímu pochopení sledovaného geografického jevu a jeho následnému využití v praxi. Z tohoto důvodu spatřuje nejlepší využití badatelské výuky při výuce geografických jevů, které jsou pro žáky složité a v některých případech velice abstraktní. Dle Vzdělávacího centra Tereza (2016) badatelská výuka probíhá ve 4 základních krocích, které by měla každá badatelsky orientovaná hodina splňovat. Prvním krokem

je tvorba výukového materiálů učitelem. Tento materiál by měl obsahovat výběr vhodné úrovně a tématu přizpůsobený věku a dovednostem žáků. Po vytvoření edukačního materiálu je pak třeba žáky správně motivovat k řešení daného problému – úkolu. Druhým základním úkolem je tvorba domněnek – hypotéz, které si žáci vytvářejí na základě zadání a řešení daného problému. Pokud si žáci nejsou schopni sami vytyčit základní hypotézy, měl by jim s tímto úkolem pomoci učitel. Základním jádrem tvorby těchto hypotéz by měla být jednoznačnost, měřitelnost a v neposlední řadě ověřitelnost těchto žákových domněnek. Ve třetím kroku badatelsky orientované výuky pak dochází na základě získaných informací z edukačního materiálu či realizace vlastního experimentu – pokusu k následnému ověřování stanovených hypotéz. Žáci jsou tak po celou dobu práce nuceni samostatně pracovat a přemýšlet. V rámci skupinové práce jsou žáci nuceni přijímat jednotlivé role v rámci skupiny, vyměňovat a sdílet své poznatky, společně kooperovat a komunikovat. Čtvrtým a posledním krokem badatelsky orientované výuky je pak hodnocení bádání. Hypotézy žáků jsou tak v této části buď potvrzeny nebo vyvráceny a na tomto základě pak vzniká závěrečný výsledek – výstup žáků. Nedílnou součástí hodnocení bádání je i následná diskuse výsledků jednotlivých žáků nebo skupin mezi sebou. Badatelská výuka může probíhat jednu vyučovací hodinu, ale i více. Často taktéž bývá propojena s více výukovými metodami. Nejčastěji se jedná o projektovou výuku či terénní cvičení. Zmíněné metody podporují u žáků rozvoj mezipředmětových znalostí a je v nich obsaženo spoustu prvků badatelské výuky (Řezníčková 2013). Mimo jiné badatelsky orientovaná výuka velmi často obsahuje spoustu mezipředmětových vztahů. U žáků nejsou při této formě výuky rozvíjeny pouze zeměpisné znalosti, ale i znalosti z jiných předmětů jako jsou dějepis, občanská výuka, přírodopis a další.

4. Analýza a evaluace výsledů

Analýza výsledků společně s jejich evaluací představuje stěžejní krok k ověření či vyvrácení hypotéz práce. Zjištěné výsledky z dotazníkového šetření představují základnu dat, ze které je následně tvořena praktická část práce. Pro zachování anonymity škol, kde dotazníkové šetření probíhalo, jsou dále jednotlivé školy pojmenovány dle jejího typu a umístění.

4.1 Brainstorming a slepá mapa

Úvodní část výzkumného dotazníku tvořily otázky s prvky brainstormingu a slepá mapa. Otázky této části dotazníku si kladly za cíl zjistit a následně zhodnotit úroveň znalostí žáků o krajích a krajských městech Česka. Další úkol otázek čněl v získání představy, které kraje a krajská města Česka žáci navštěvují, a poté následně odhalit nejčastější důvody, proč žáci cestují právě sem. V neposlední řadě zhodnotit povědomí a znalosti žáků na základě orientace ve slepé mapě. Získané výsledky slouží jako velmi cenný materiál pro následnou tvorbu výukových materiálů v praktické části práce.

První otázka žáky dotazovala, kolik má Česko krajů. Hodnocení probíhalo pouze na základě správného či špatného zapsání počtu krajů. Výsledky přinesly zjištění, že správný počet krajů v Česku udalo 289 z 356 dotazovaných žáků. Lepších výsledků dosáhli žáci 6. tříd, kteří dokázali na tuto otázku správně odpovědět v 84,5 % případů. Respondenti docházející do 7. tříd poté korektně odpovídali v 78 % případů. Pohledem na pohlaví žáků lze konstatovat, že chlapci i dívky si vedli podobně. Mírně vyšší průměrné úspěšnosti udání správného počtu krajů dosáhli chlapci, kteří správně odpovídali v 83,5 % případů. Dívky poté dokázali určit správný počet krajů v Česku v 79 % odpovědí. Pohledem na procentuální úspěšnost správného udání počtu krajů v rámci jednotlivých škol si nejlépe vedlo Gymnázium 1. Žáci tohoto gymnázia dokázali zapsat správný počet krajů v 94,5 % případech. Nejlepších výsledků v rámci sledovaných základních škol pak dosáhla Městys ZŠ 1. Podrobné výsledky jednotlivých škol přináší graf č. 1

Graf č. 1 - Průměrná úspěšnost správných odpovědí žáků dle jednotlivých škol v (%).

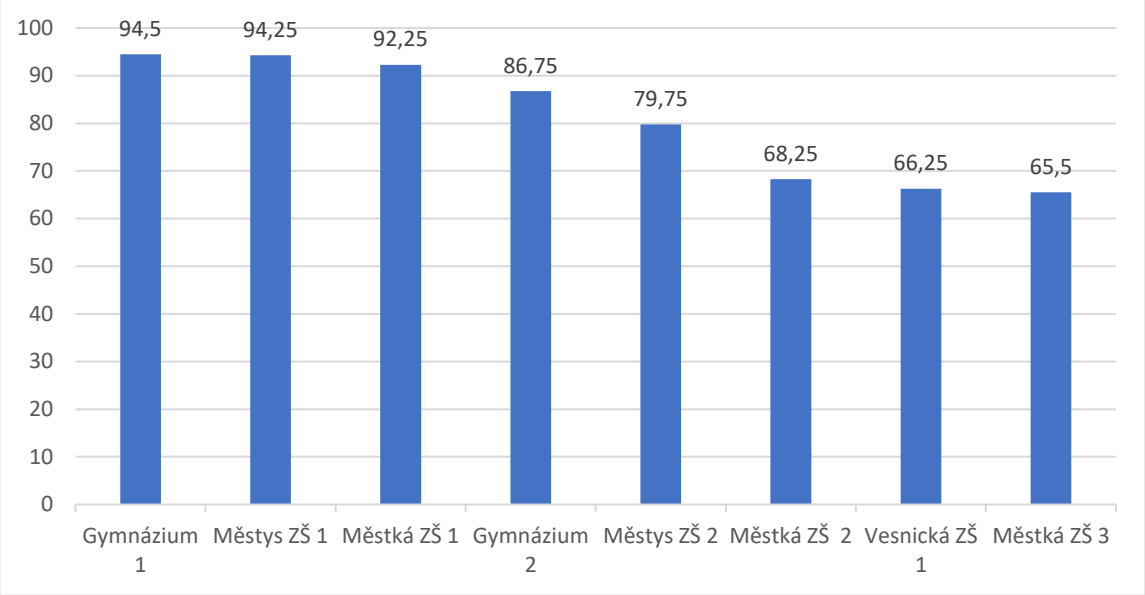

Zdroj: vlastní šetření, 2023.

Cíl druhé otázky spočíval ve zjištění, které kraje a krajská města mimo svůj domovský kraj a jeho krajské město žáci navštívili a za jakým účelem sem cestovali. Odpovědi byly v tomto případě zcela subjektivní na základě osobních zkušeností sledovaných žáků. Odpovědi žáků sloužili k získání představy, do kterých krajů či krajských měst žáci nejčastěji cestují a za jakým účelem. Ze zjištěných výsledků je zřejmé, že nejčastěji navštěvované kraje a krajská města představují ty kraje a krajská města, jenž přímo sousedí s domovským krajem žáků, ve kterém žijí či bydlí. Nejvíce navštěvovaným krajem se stal kraj Hlavní město Praha, který byl společně s městem Prahou navštíven v 198 případech. Naopak nejméně navštívené území Česka představuje kraj Zlínský, jenž byl navštíven pouze 19 z celkových 356 respondentů zapojených do výzkumu. Nejméně navštěvovaným krajským městem se stalo Ústí nad Labem s 9 návštěvami. Podrobné výsledky návštěv jednotlivých území Česka shrnuje tabulka č. 2.

Tabulka č. 2 – Počet navštívení krajů a krajských měst žáky.

Kraj	Počet navštívení	Krajské město	Počet navštívení
Středočeský	61	Praha	198
Jihočeský	41	České Budějovice	27
Plzeňský	66	Plzeň	51
Karlovarský	55	Karlovy Vary	33
Ústecký	20	Ústí nad Labem	9
Liberecký	66	Liberec	39
Královéhradecký	32	Hradec Králové	22
Pardubický	36	Pardubice	21
Vysočina	40	Jihlava	23
Jihomoravský	39	Brno	51
Olomoucký	20	Olomouc	16
Zlínský	19	Zlín	16
Moravskoslezský	34	Ostrava	11
Celkem	**529**	**Celkem**	**517**

Zdroj: vlastní šetření, 2023.

Jako nejčastější důvod k cestě do jiných administrativních jednotek Česka žáci uváděli rodinu. Návštěva rodinných příslušníků se v odpovědích žáků objevila v 411 případech. Na pomyslné druhé příčce nejčastějších důvodů lze nalézt výlet či dovolenou. Konkrétně se jednalo o 407 návštěv za tímto účelem. Třetím nejčastějším důvodem návštěvy krajů a krajských měst se stal sport se 101 odpověďmi. Žáci v tomto případě uváděli, že cestovali do jiných krajů a krajských měst zejména z důvodu svých sportovních utkání či soutěží. Ve 77 případech měli žáci poté jiné důvody k návštěvě. Do této skupiny se řadí návštěvy za účelem nákupu a pouhé projíždění danými kraji a krajskými městy. V pořadí pátým důvodem se staly návštěvy kamarádů ve 31 případech.

Posledním úkolem žáků v brainstormingové části dotazníku bylo správně vyplnit slepou mapu Česka. Za každý správně označený kraj žáci získali jeden bod. To samé platilo i u krajských měst. Celkem žáci mohli získat nejvýše 28 bodů. Z výsledných dat vyplývá, že průměrný bodový zisk u žáků 7. tříd činil 13,6 b. O něco lépe si potom vedli žáci 6. tříd, kteří dosáhli průměrného bodového zisku 13,8 b. Rozdíly mezi sledovanými třídami byly minimální a příslušnost k dané třídě nehrála ve výsledcích významnou roli.

Pohledem na průměrný bodový zisk jednotlivých škol zapojených do výzkumu bylo zjištěno, že průměrného nejvyššího počtu bodů dosáhla zejména gymnázia. Tyto výsledky si autor vysvětluje tím, že gymnázia představují výběrové školy, kam ve většině

případů odcházejí nejvíce nadaní žáci po dokončení 5. tříd základních škol. Přehledné dosažené průměrné bodové zisky jednotlivých škol přináší graf č. 2

Graf č. 2 – Průměrný bodový zisk ze slepých map dle jednotlivých škol.

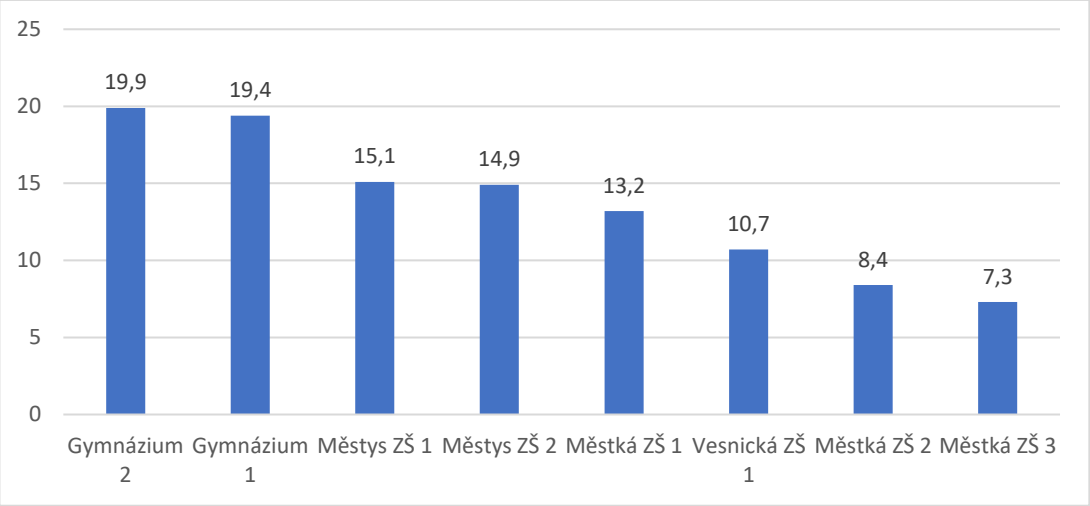

Zdroj: vlastní šetření, 2023.

Z evaluace výsledků dle pohlaví respondentů vyplývá, že většího průměrného bodového zisku dosáhli chlapci. Ti dokázali v průměru získat 14,5 b. Dívky poté dosáhly ve slepé mapě celkového průměrného bodového výsledku s hodnotou 12,9 b. Nejčastěji správně označenými kraji se staly ty kraje a krajská města, ve kterých žáci bydlí. K udivení autora však nebyli schopni všichni žáci zapojení do výzkumu správně označit svůj domovský kraj a krajské město. Korektně zaznačené domovské kraje a krajská města se objevují v 91 % odpovědí žáků. V mnoha případech žáci dále správně do slepé mapy označovali zejména názvy krajů a krajských měst, které sousedí nebo jsou v těsné blízkosti jejich kraje domovského. V neposlední řadě žáci velice často korektně označili do slepé mapy Středočeský kraj a kraj Hlavní město Praha, a také Prahu jako město. Výsledky žáků ve větší míře korelují s druhou otázkou brainstormingové části, která dotazovala žáky, které kraje a krajská města již navštívili. Nejčastěji správně označené kraje a krajská města se současně objevují v nejvíce navštěvovaných krajích a krajských městech samotnými žáky. Naopak nejméně úspěšně označené názvy krajů a krajských měst představují kraje a krajská města na východě Česka. Tyto kraje a města se zároveň často objevovali jako nejvíce nesympatické kraje a krajská města u odpovědí žáků v poslední části dotazníku.

4.2 Znalostní test

Hlavní úkol žáků představoval napsat co nejvíce korektních pojmů do jednotlivých krajů a krajských měst Česka. Celkem bylo možné získat ze znalostního testu 28 bodů. Test vycházel z předpokladu, že žáci se s ikonickými pojmy vztahujícím se k jednotlivým administrativním celkům Česka setkali ve výuce již ve 4. či 5. třídě v předmětu vlastivěda. Z tohoto důvodu by měli být schopni ke každému kraji či krajskému městu zapsat alespoň jeden pojem spjatý s daným územím. Nutno podotknout, že znalostní test je založen na „burze nápadů" žáků, tudíž odpovědi žáků jsou individuální. Pro účely dotazníku nejsou v testu evaluovány irelevantní odpovědi žáků, které se přímo nevztahují k okruhu odpovědí, které měli udávat. Žáci velice často uváděli do hledaných pojmů například názvy sportovních klubů, které působí v daném kraji či krajském městě. V některých případech žáci zapisovali místo hledaných pojmů odkazy na rodinné příslušníky, kamarády bydliště či nákupy a obchodní centra. V neposlední řadě žáci v některých případech do ikonických pojmů k daným krajům zapisovali jejich krajská města. Tyto irelevantní pojmy společně s nesprávně uváděnými pojmy nebyly pro účely této práce nijak hodnoceny a nezapočítávaly se do bodového zisku.

Nejvíce správně zapsaných pojmů se váže k Hlavnímu městu Praha a městu Praha, které byly hodnoceny dohromady. Jak odhaluje tabulka č. 3, nejčastěji správně zapsaný pojem představuje *Karlův most* v Hlavním městě Praze a *pivo* v Plzeňském kraji. Tento alkoholický nápoj, český fenomén, mají žáci pevně spjatý s tímto krajem i jeho krajským městem Plzní. Celkově se tento pojem objevoval jako jediný společně s již zmíněným *Karlovým mostem* ve 100 % - 80 % odpovědí žáků. Pojmy, které se objevovaly u 79 % - 60 % odpovědí žáků reprezentují *Olomoucké tvarůžky* a *Pražský hrad*. V rozmezí 59 % - 40 % lze nalézt pojmy *Václavské náměstí* a *Národní muzeum* z Hlavního města Prahy, *Velkou Pardubickou* z kraje Pardubického a v neposlední řadě *lázně* z kraje Karlovarského. U některých krajů poté žáci nebyli schopni zapsat k daným krajům správný pojem ve více jak 19 % - 5 % odpovědí. Často se ve vztahu k jednotlivým krajům a krajským městům taktéž objevoval pojem ZOO. Tento pojem byl zařazen do hodnocení, avšak autor mu nepřikládá větší váhu. Důvodem je fakt, že žáci často přiřazovali ZOO k většímu množství krajů či krajských měst, pokud nedokázali nalézt nějaký vhodný pojem hodící se k danému kraji či krajskému městu.

Tabulka č. 3 – Procentuální zastoupení správně zapsaných pojmů k jednotlivým krajům Česka.

Procentuální zastoupení pojmů v rámci znalostního testu					
Kraj	100 % - 80 %	79 % - 60 %	59 % - 40 %	39 % - 20 %	19 % - 5 %
Hlavní město Praha	Karlův most	Pražský hrad	Václavské náměstí, Národní muzeum	Orloj	Karlova Univerzita
Středočeský					Karlštejn
Jihočeský				Šumava	Lipno
Plzeňský	pivo				ZOO
Karlovarský			lázně		
Ústecký					feťáci, divní lidé
Liberecký					Ještěd, ZOO
Královéhradecký				ZOO	Sněžka
Pardubický			Velká Pardubická		
Vysočina				ZOO	salám
Jihomoravský				víno	ZOO
Olomoucký		Olomoucké tvarůžky			
Zlínský				ZOO	boty
Moravskoslezský				uhlí	průmysl

Zdroj: vlastní šetření, 2023.

Jak vyplývá z tabulky č. 4, procentuální zastoupení správně přiřazených pojmů k jednotlivým krajským městům u žáků dosahoval menších hodnot než při zapisování pojmů do jednotlivých krajů. To koresponduje se zjištěnými výsledky ostatních částí dotazníku. V průběhu celého výzkumu žáci dosahovali lepších výsledků a prokázaných znalostí u krajů než u krajských měst. Jak již bylo zmíněno, kraj Hlavní město Praha a město Praha byly hodnoceny současně, proto jsou zde výsledky totožné. Nejvíce zmiňovaným pojmem v rámci krajských měst se stalo opět *pivo*. Tento pojem je však nutné brát s rezervou, jelikož žáci ve většině případů zapisovali *pivo* jak do Plzeňského kraje, tak i současně do krajského města Plzeň. To samé dále platí v případě Karlovarského kraje a města Karlovy Vary u pojmu *lázně* či *Olomouckých tvarůžků* u města Olomouc a kraje Olomouckého. Pomineme-li tyto opakující se pojmy u krajů i krajských měst, nejvíce objevující se pojem v rámci krajských měst představuje *perník*.

Tento pojem dokázali žáci přiřadit k Pardubicím v 79 % - 60 % odpovědí. K překvapení autora nebyli žáci schopni u šesti krajských měst zapsat správný pojem ve více jak 19 % - 5 % případů.

Tabulka č. 4 – Procentuální zastoupení správně zapsaných pojmů k jednotlivým krajským městům Česka.

Procentuální zastoupení pojmů v rámci znalostního testu					
Kraj	100 % - 80 %	79 % - 60 %	59 % - 40 %	39 % - 20 %	19 % - 5 %
Praha	Karlův most	Pražský hrad	Václavské náměstí, Národní muzeum	Orloj	Karlova Univerzita
České Budějovice				náměstí	
Plzeň	pivo				
Karlovy Vary				lázně	
Ústí Nad Labem					feťáci, divní lidé
Liberec					IQLandia, Ještěd
Hradec Králové					ZOO
Pardubice		perník			
Jihlava					ZOO
Brno					ZOO, Orloj
Olomouc				Olomoucké tvarůžky	ZOO
Zlín				ZOO	Baťa, boty
Ostrava					uhlí

Zdroj: vlastní šetření, 2023.

Bodové zisky ze znalostního testu nebyly vzhledem k maximálnímu počtu 28 bodů příliš vysoké. Ve srovnání tříd si celkově o něco lépe vedli žáci 7. tříd, kteří průměrně získali 9,5 b. Žáci 6. tříd poté dosáhli ze znalostního testu průměrně 8,5 b. Dle pohlaví si lépe se znalostním testem poradily dívky, které získaly 9,9 b. Získaly tak v průměru o 1,8 b. více než chlapci, kteří vytěžili ze znalostního testu v průměru 8,1 b.

Stejně jako ve slepé mapě, i ve znalostním testu dosáhli nejlepších výsledků žáci gymnázií. Žáci gymnázií dokázali v průměru získat více jak polovinu možných bodů. Naopak nejhorších výsledků dosáhly Městská ZŠ 2 a Vesnická ZŠ 1. Studenti těchto škol

v průměru získali ze znalostního testu pouze 5 b. z možných maximálních 28. Viz graf č. 3.

Graf č. 3 – Průměrný bodový zisk z didaktického testu dle jednotlivých škol.

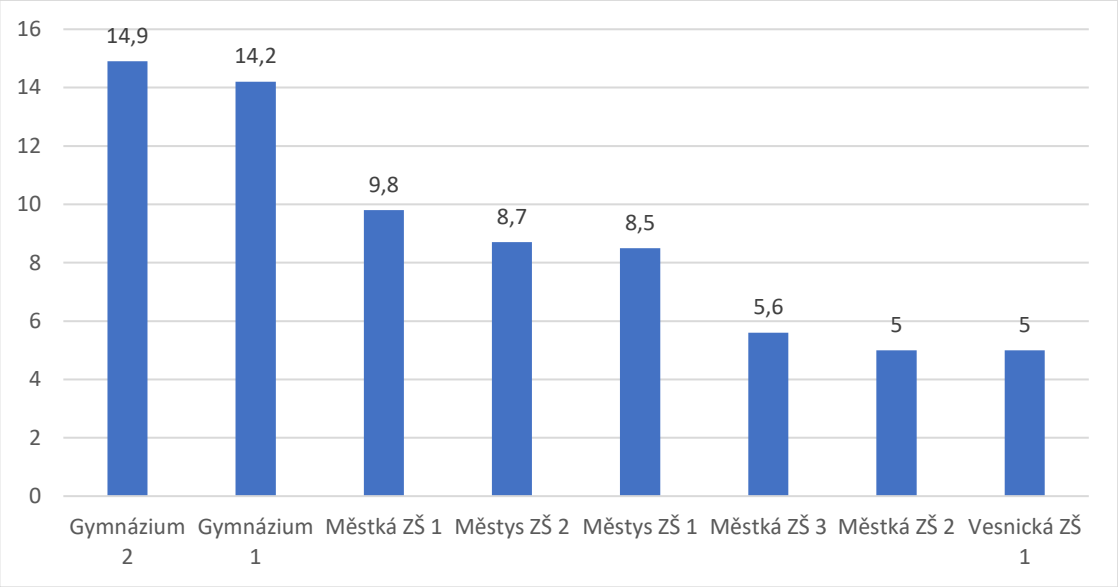

Zdroj: vlastní šetření, 2023.

4.3 Hodnocení sympatií žáků

Poslední část výzkumného dotazníku reprezentovaly otázky zaměřené na subjektivní hodnocení žáků. Cíl této části dotazníku představovalo zjištění míry sympatií či nesympatií žáků k jednotlivým krajům a krajským městům Česka. Dle odpovědí se nejvíce sympatickým krajem pro žáky stal kraj Hlavní město Praha. Krajským městem poté Praha. Naopak nejvíce nesympatický kraj představuje kraj Ústecký a krajské město Ústí nad Labem. Podrobné výsledky dále přináší graf č. 4 a graf č. 5.

Graf č. 4 – Míra sympatií ke krajům a krajským městům Česka dle odpovědí žáků.

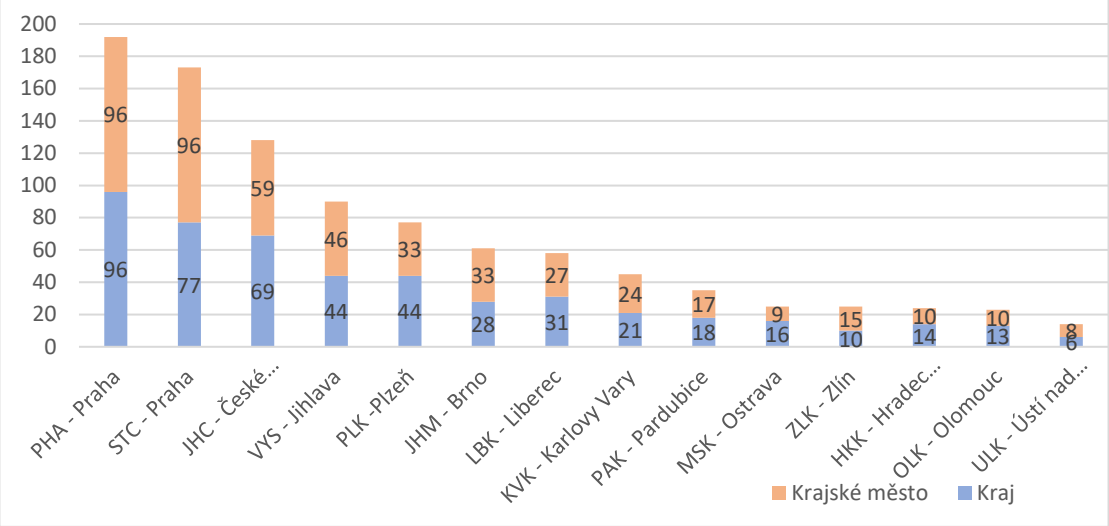

Zdroj: vlastní šetření, 2023

Poznámka: Uvedené hodnoty ukazují četnost, kolikrát žáci uvedli kraj/krajské město jako sympatické

Graf č. 5 – Míra nesympatií ke krajům a krajským městům Česka dle odpovědí žáků.

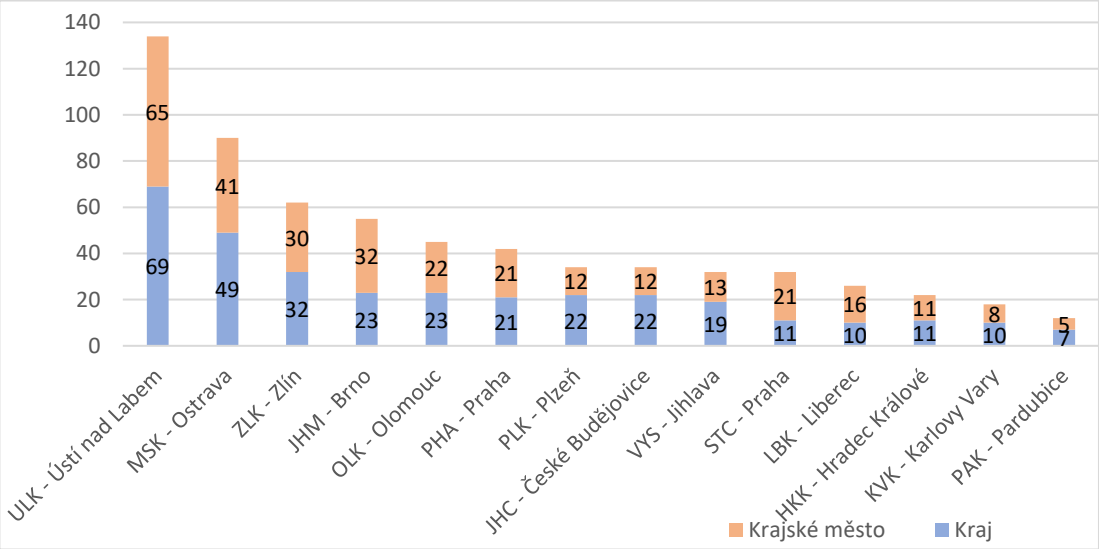

Zdroj: vlastní šetření, 2023

Poznámka: Uvedené hodnoty ukazují četnost, kolikrát žáci uvedli kraj/krajské město jako nesympatické

Dílčí úkol otázky představovalo uvedení alespoň jednoho důvodu, proč právě tyto kraje a krajská města jsou respondentům sympatická či nesympatická. Odpovědi žáků byly velice různorodé. Na tomto základě práce předkládá tři nejčastější důvody sympatií a nesympatií k daným územím. Žáci nejčastěji uváděli, že se jim daný kraj/krajské město líbí, že mají v daném kraji/krajském městě své příbuzné či do tohoto kraje cestovali na výlet či dovolenou a líbila se jim jednotlivá místa, která zde navštívili.

Tři nejčastější odpovědi, proč jsou žákům jednotlivá území nesympatická dále představují tyto: neznalost kraje/krajského města, ošklivý kraj/město, divní lidé.

Získané výsledky na základě provedeného dotazníkového šetření přinesly mnoho zajímavých zjištění. Rozdíly mezi pohlavími či příslušnost k dané třídě u sledovaných respondentů nehrály ve výsledcích výraznější roli. Nejvíce prokazatelné rozdíly byly odhaleny zejména v typech či umístění škol. Hodnocení výsledků jsou dále diskutovány a porovnávány s výsledky dalších podobně zaměřených výzkumů. Získaná data slouží jako základ pro tvorbu praktické části.

5. Diskuse výsledků a potencionály jejich využití ve výuce

Do výzkumu se zapojilo 356 žáků z 8 škol. Výzkum probíhal na základě dotazníkového šetření. Dotazník se skládal ze tří základních částí. Získané výsledky, jejich následná evaluace a analýza přinesly mnoho zajímavých a rozdílných výsledků napříč sledovanými školami, které jsou dále diskutovány.

Začátek dotazníkové šetření tvořila otázka dotazující se na počet krajů v Česku. Podrobné výsledky otázky přináší tabulka č. 5. Zjištěné výsledky byly pro lepší přehlednost v tabulce zaokrouhleny maximálně na dvě desetinná místa. Otázka navazující na výzkum Kazdové (2023) přinesla zjištění, že správný počet krajů dokázalo korektně uvést 81,25 % všech dotazovaných žáků. Stejnou otázku ve svém dotazníkovém šetření využila již zmiňovaná Kazdová (2023), která se zabývala vstupními znalostmi a představami žáků 3. a 4. tříd o krajích Česka. Z výsledků jejího výzkumu vyplynulo, že žáci v tomto případě dokázali zapsat správný počet krajů v Česku ve 48 % odpovědí. Ze toho vyplývá, že žáci 6. a 7. tříd, prokázali výrazně vyšší úroveň správných odpovědí. Dosáhli průměrně o 33 % větší úspěšnosti správného zapsání počtu krajů Česka. Toto zjištění potvrzuje hypotézu 2, která očekávala, že žáci 6. a 7. tříd prokážou v této otázce lepších výsledků, než žáci 3. a 4. tříd.

Pohledem na typ a umístění škol, které ve výsledcích výzkumu taktéž diskutují například práce Vltavské (2022) či Samce (2023) bylo zjištěno, že v tomto případě nehrálo umístění či typ školy významnou roli. Nejvyšší úspěšnost správného udání krajů dosáhli žáci Gymnázia 1. Nejhůře si poté vedli žáci Městské ZŠ 3. Na této škole žáci udali pouze v 65,5 % případech správnou odpověď viz tabulka č. 5. Práce dále diskutuje výsledky na základě rozdílů mezi sledovanými třídami či pohlavím jedinců. Výsledky první otázky odhalily, že si s ní lépe poradili žáci 6. tříd, kteří v průměru správně odpovídali o 7,5 % častěji, než žáci 7. tříd. Lepších průměrných výsledků na základě pohlaví žáků dosáhli chlapci. Rozdíl mezi chlapci a dívkami však nebyl příliš markantní. Naopak z výsledků práce Kazdové (2023), jenž se rozdíly ve výsledcích na základě pohlaví žáků taktéž zabývala, vyplynulo, že dívky 3. a 4. tříd prokázaly lepší úroveň znalostí než chlapci. Výsledky jejího výzkumu přinesly zjištění, že dívky dokázaly zapsat správný počet krajů v 53 % odpovědí. Chlapci poté ve 41 % případů.

Tabulka č. 5 – Přehled úspěšnosti správných odpovědí žáků jednotlivých škol a tříd v (%).

Typ školy	6. třída (prima)	7. třída (sekunda)	Průměr
Gymnázium 1	92,0	97,0	94,50
Městys ZŠ 1	93,0	95,5	94,25
Městská ZŠ 1	96,5	91,5	92,25
Gymnázium 2	80,5	93,0	86,75
Městys ZŠ 2	81,0	78,5	79,75
Městská ZŠ 2	81,0	55,5	68,25
Vesnická ZŠ 1	70,0	62,5	66,25
Městská ZŠ 3	81,5	50,0	65,50
Celkem	**84,5**	**78**	**81**

Zdroj: vlastní šetření, 2023

Následující otázka brainstormingu dotazovala žáky, které kraje a krajská města žáci již navštívili a z jakého důvodu. V úvodu je nutné uvést, že žáci nemohli do navštívených krajů či krajských měst uvádět svůj domovský kraj a jeho krajské město. Z tohoto důvodu mohou být výsledky mírně zkreslené a některé kraje překvapivě méně navštěvované. Jedná se zejména o kraj Jihočeský, ve kterém se do výzkumu zapojilo 133 žáků. Dotazníkové šetření probíhalo v již zmíněném Jihočeském kraji, Středočeském kraji, na Vysočině a v Hlavním městě Praze, tedy v krajích, které jsou nejvíce vzdálené krajům, jež žáci nejméně zmiňovali ve svých odpovědích. Toto zjištění si autor práce zdůvodňuje tím, že žáci nejsou plnoletí a z tohoto důvodu nejsou schopni v drtivé většině případů samostatně cestovat na delší vzdálenosti. Nejvíce navštíveným krajem a zároveň krajským městem se stal kraj Hlavní město Praha, respektive Praha. Pro účely práce a lepší přehlednost je město Praha hodnoceno zároveň jako kraj i krajské město. Návštěvy těchto území tak z tohoto důvodu vykazují stejné hodnoty viz mapa č. 1, která znázorňuje počet navštívení všech jednotlivých krajů a krajských měst Česka. Počet návštěv hlavního města Česka se dle autorova pohledu dále odráží a projevuje ve výsledcích slepé mapy a znalostního testu. Četnost návštěv koresponduje s prokazatelnou nejvyšší úrovní znalostí žáků ve vztahu k tomuto území.

Na zjištěné výsledky počtu návštěv je dále navázáno v praktické části práce skrze projekt „Cestuj s kamarádem“. Tento vzorový výukový materiál zaměřený na Jihočeský kraj předkládá návrhy, jak je možné v praxi přistupovat k výuce jednotlivých krajů Česka skrze cestování v něm a na tomto základě daný kraj žákům představit, přiblížit a probudit u žáků motivaci dané území více poznat.

Mapa č. 1 – návštěvy žáků.

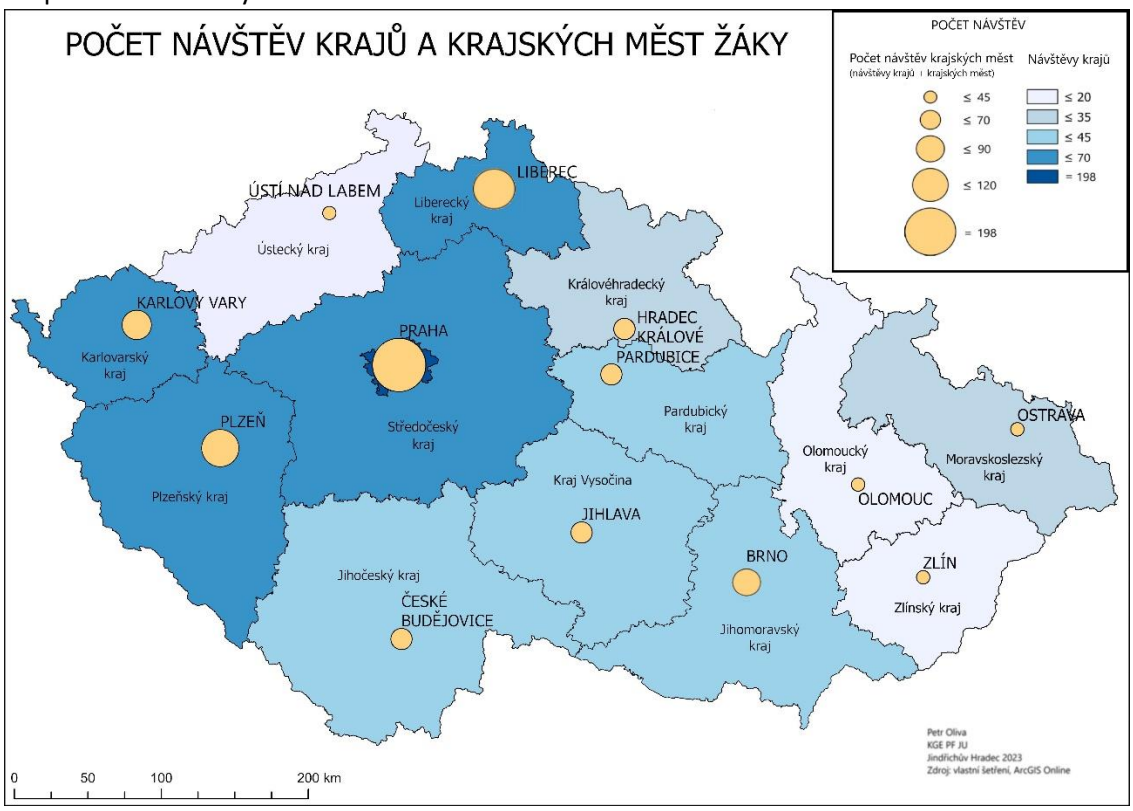

Poslední otázku první části dotazníku tvořila slepá mapa. Úkol žáků tkvěl v zapsání všech krajů a krajských měst Česka do slepé mapy. Nejčastěji správně označené kraje a krajská města představovala domovské kraje a krajská města žáků, ve kterých výzkum probíhal. Tento fakt koresponduje se zjištěnými výsledky výzkumu Kazdové (2023). Úkolem žáků 3. a 4. tříd v rámci jejího výzkumu bylo správně vypsat názvy všech krajů, které znají. Kraj Jihočeský a kraj Vysočina, ve kterých výzkum probíhal, žáci dokázali nejčastěji správně pojmenovat. Největší problémy se správným určením názvu měli žáci zejména u krajů na východě Česka, což koresponduje i s výsledky výzkumu této práce.

Se slepou mapou si nejlépe poradili žáci Gymnázia 2. Na pomyslném druhém místě se poté umístili žáci z Gymnázia 1. Žáci gymnázií prokázali výrazně lepších výsledků, než zbytek sledovaných škol. Na rozdílnou úroveň znalostní u žáků navštěvující gymnázia poukazují ve svých pracích Vltavská (2022) či Samec (2023), kteří se shodují, že žáci navštěvující gymnázia vykazují vyšší úroveň znalostí a představ oproti žákům navštěvující základní školy. Porovnání výsledků žáků 6. a 7. tříd odhalilo, že žáci sledovaných tříd dosahovali ve slepé mapě průměrně takřka totožných bodových zisků. Pohledem na tabulku č. 6 lze pozorovat, že největšího bodového zisku dosáhla 7. třída

Gymnázia 2. Naopak nejhoršího výsledku poté dosáhla 7. třída Městské ZŠ 2. Na skutečnost, že pohlaví jedinců nehraje při vstupních znalostech a představách žáků významnou roli, poukazují ve svých pracích například Vltavská (2022) či Prášková (2018). Naopak výsledky práce Samce (2023) odhalily vyšší znalostní úroveň u chlapců oproti dívkám. Výsledky slepé mapy odpovídají v tomto případě spíše tvrzení Samce (2023). Lepších výsledků ze slepé mapy dosáhli chlapci, kteří v průměru dokázali získat o 1,6 b. více než dívky. Na zjištěné výsledky je navázáno při tvorbě praktické části práce. Pro ukotvení a procvičení znalostí názvu či polohy daných území Česka byla vytvořena didaktická hra rozvíjející digitální kompetence žáků skrze webovou aplikaci Wordwall.net, ve které mají žáci za úkol přiřazovat názvy jednotlivých krajů a krajských měst do slepé mapy Česka v co nejkratším časovém limitu.

Tabulka č. 6 – Přehled bodového zisku žáků ze slepé mapy.

Typ školy	6. třída (prima)	7. třída (sekunda)	Průměr
Gymnázium 2	19,5	20,3	19,9
Gymnázium 1	17,7	21	19,4
Městys ZŠ 1	15,5	14,6	15,1
Městys ZŠ 2	13,6	16,2	14,9
Městská ZŠ 1	12	14,4	13,2
Vesnická ZŠ 1	11,8	9,6	10,7
Městská ZŠ 2	10,6	6,2	8,4
Městská ZŠ 2	8,2	8,4	7,3
Celkem	**13,6**	**13,8**	**13,7**

Zdroj: vlastní šetření, 2023.

Druhou část dotazníku tvořil znalostní test. Cíl žáků spočíval v zapsání co nejvíce ikonických pojmů vztahujících se k danému kraji či krajskému městu, které je napadnou. Žáci ve znalostním testu v drtivé většině vykazovali horší výsledky než ve slepé mapě. Celkový průměrný počet získaných bodů ze znalostního testu činil 9 b. z možných 28. To představuje pouze zhruba jednu třetinu správně zapsaných pojmů. Výsledky autora práce překvapily. Očekával, že žáci prokáží větší míru vstupních znalostí či představ. Žáci se totiž nejen s ikonickými pojmy ke každému jednotlivému sledovanému území Česka setkali již při výuce ve 4. či 5. třídě v předmětu vlastivěda, kde je regionální geografie Česka vyučována. Velkou roli v rozdílech dosažených výsledků v tomto případě hrálo umístění a typ školy. Nejlépe si se znalostním testem opět poradili zejména žáci gymnázií. Nejhoršího výsledku pak dosáhla Vesnická ZŠ 1.

Celkově si lépe se znalostním testem poradili žáci 7. tříd. Průměrně dokázali získat o 1 b. více, než žáci 6. tříd. Rozdíl mezi třídami v tomto případě nepředstavoval žádný výrazný rozdíl. Na základě pohlaví bylo zjištěno, že ve znalostním testu dosáhly lepších výsledků dosáhly dívky. Nejlepších výsledků ze znalostního testu dosáhla sekunda Gymnázia 1 se ziskem 16,3 bodů. Nejhorší výsledek naopak činí pouze 3,3 bodů, které získali žáci 6. třídy na Vesnické ZŠ 1. Podrobný přehled výsledků reprezentuje tabulka č. 7.

Tabulka č. 7 – Přehled bodového zisku žáků ze znalostního testu.

Typ školy	6. třída (prima)	7. třída (sekunda)	Průměr
Gymnázium 1	15,3	14,5	14,9
Gymnázium 2	12,1	16,3	14,2
Městská ZŠ 1	9,3	10,3	9,8
Městys ZŠ 2	8,1	9,3	8,7
Městys ZŠ 2	7,6	9,5	8,5
Městská ZŠ 3	6	5,2	5,6
Městská ZŠ 2	5,9	4,2	5
Vesnická ZŠ 1	3,3	6,6	5
Celkem	**8,5**	**9,5**	**9**

Zdroj: vlastní šetření, 2023.

Vzhledem k poměrně nízké úrovni prokázaných znalostí a představ žáků ve znalostním testu, je dále s ikonickými pojmy pracováno při tvorbě edukačních materiálů do výuky. Na ikonické pojmy jsou zaměřeny v praktické části práce pracovní listy „Poznávačka nejen Česka“ a zejména pracovní list „Ikonické pojmy a památky krajských měst a krajů Česka“, kde žáci přiřazují ikonické pojmy či památky do příslušných administrativních jednotek Česka. Dále z výsledků výzkumu vychází didaktická hra „Objevuj Česko“, jenž je zaměřena na složení mapy Česka z jednotlivých krajů a následné přiřazovaní ikonických pojmů do odpovídajících území, ke kterému se vztahují.

Závěr dotazníku tvořily otázky dotazující žáky na míru sympatií či nesympatií k daným krajům a krajským městům. Tato část dotazníku nebyla nikterak hodnocena pouze diskutována. Na tomto základě poté vznikly příslušné mapy. mapa č. 2 reprezentuje míru sympatií v daných krajích a krajských městech. Z výsledků je zřejmé, že nejvyšších sympatií dosahovaly kraje a krajská města, ve kterých probíhal samotný výzkum. Žáci v mnoha případech projevili své osobní sympatie ke svému domovskému

kraji a jeho krajskému městu. Dle autorova osobního názoru dále hrála roli v míře sympatií znalost daného území.

Druhá otázka, zaměřena na nesympatie k jednotlivým krajům a krajským městům, dopadla dle autorova očekávání. Nejvíce nesympatickým krajem se stal kraj Ústecký společně s jeho krajským městem Ústím nad Labem viz mapa č. 3. Na základě autorova osobního názoru hrají zásadní roli v sympatiích žáků k jednotlivým krajům/ krajským městům zejména větší úroveň znalostí a míra představ či povědomí o těchto krajích/krajských městech. Čím více žáci daný kraj či krajské město znají, anebo ho častěji navštěvují, tím více jsou jim sympatické. Odpovědi žáků ve větší míře korelují s otázkou z brainstormingové části dotazníku, kde byli dotazováni, které kraje a krajská města navštívili. Naopak kraje a krajská města, které nejsou žákům tolik známá nebo je nikdy nenavštívili vycházejí jako nejvíce nesympatická. Z těchto důvodu nejsou dle autora práce poté žáci schopni relevantně posoudit aspekty, které hrají významnou roli při míře sympatií či nesympatií k daným krajům a krajským městům.

Mapa č. 2 - Sympatie žáků

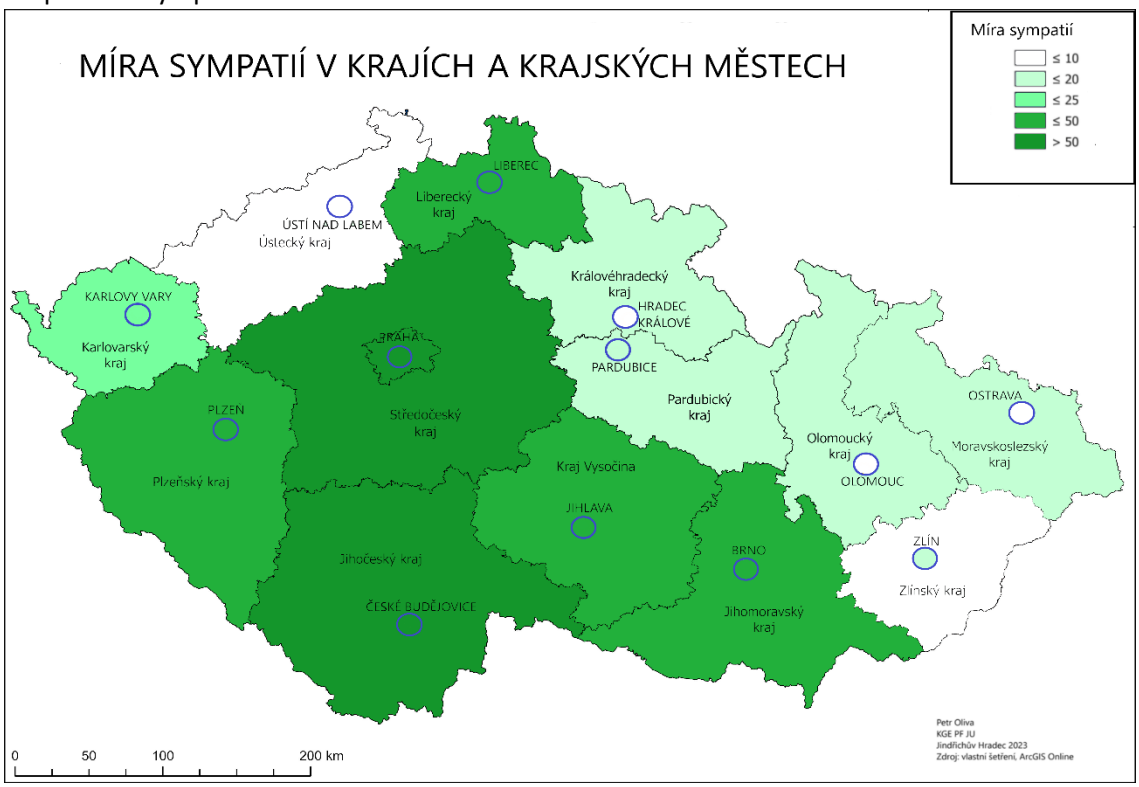

Poznámka: Uvedené hodnoty ukazují četnost, kolikrát žáci uvedli kraj/krajské město jako sympatické viz graf č. 4.

Mapa č. 3 - Nesympatie žáků.

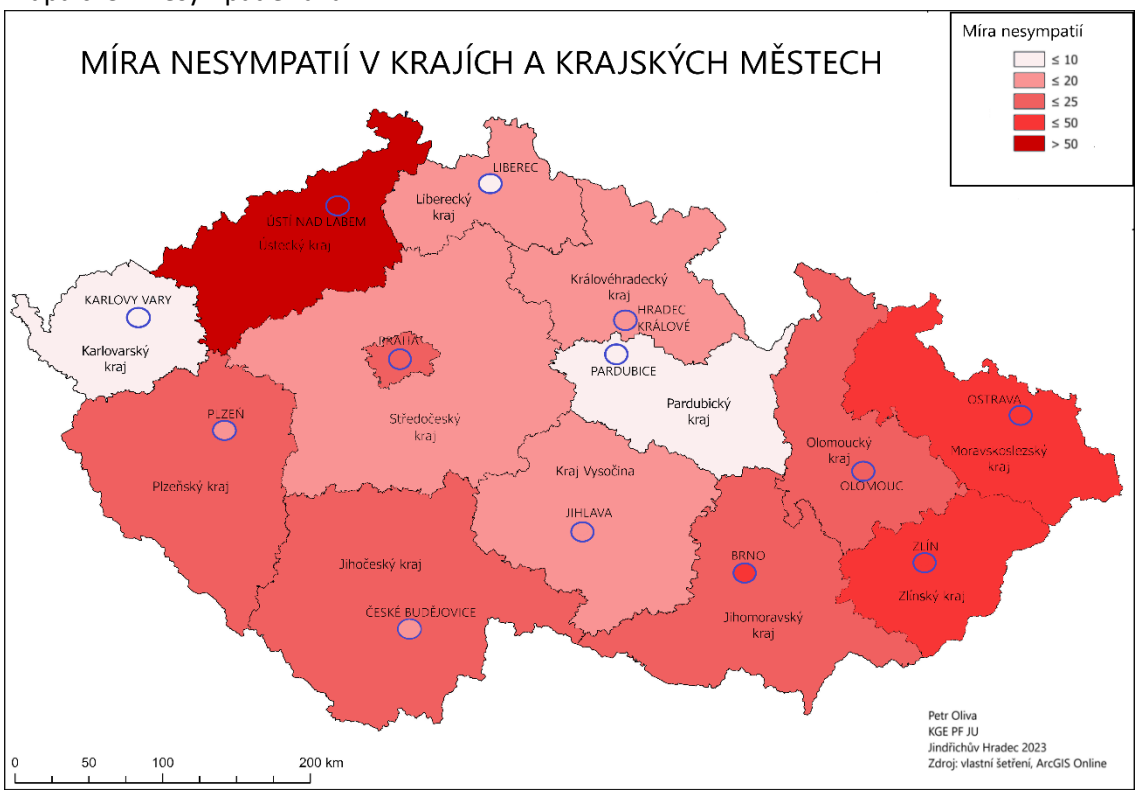

Poznámka: Uvedené hodnoty ukazují četnost, kolikrát žáci uvedli kraj/krajské město jako nesympatické viz graf č. 5.

Ze získaných výsledků a poznatků výzkumné části práce lze identifikovat celou řadu přístupů a způsobů, jak získané informace z výzkumného dotazníku využít v samotné praxi. Žáci se setkávají s výukou o jednotlivých krajích a krajských městech v rámci regionální geografie Česka. Tato výuka na školách probíhá zejména v osmém a devátém ročníku. Z tohoto důvodu je nutné, aby žáci nejprve získali představu, které kraje a krajská města v Česku jsou a dokázali je pojmenovat. K zjištění úrovně znalostí a povědomí o poloze a názvech všech krajů a krajských měst Česka ve výzkumné části práce posloužila slepá mapa. Jak je zjevné z výsledků slepé mapy, žáci v mnoha případech nejsou schopni pojmenovat a zařadit jednotlivé kraje a krajská města do slepé mapy. Nejlépe si žáci dokázali poradit se zařazením svého domovského kraje a krajského města a následně také prokázali dobrou úroveň znalostí u krajů a krajských měst ležících v těsné blízkosti jejich domovského kraje. Největší problémy jim pak dělala zejména území ležící na východě Česka. Z těchto výše zjištěných poznatků je dle autorova přesvědčení vhodné při výuce co nejvíce využívat práci s atlasem Česka a zařazovat do výuky práci s tematickými mapami či grafickými znázorněními. Žáci by se nejprve měli seznámit s jednotlivými názvy krajů, krajských měst a jejich umístěním v rámci celé země. K ukotvení a procvičení polohy krajů a krajských měst společně s jejich názvy mohou v rámci výuky dopomoci například již zmíněné tematické a slepé mapy nebo didaktické hry. K vytvoření didaktické hry je možné využít například digitální aplikaci Wordwall.net, která je obsažena v praktické části práce a slouží k procvičování určování polohy jednotlivých krajů a krajských měst Česka ve slepé mapě.

Na základě silných a slabých stránek znalostí žáků, které odhalily výsledky znalostního testu, je se dle autorova názoru nutné při výuce nejdříve zaměřit na ta území, ve kterých žáci prokázali největší úroveň znalostí. Tyto území reprezentují zejména domovské kraje samotných sledovaných žáků. Z tohoto důvodu autor práce navrhuje, aby žáci v rámci regionální geografie Česka začínali krajem, ve kterém bydlí. Tento kraj je žákům nejvíce blízký. Ve většině případů jsou žáci schopni využít svých vstupních znalostí ve vztahu k tomuto kraji a mohou se zde zaměřovat na prohlubování svých znalostí. Naopak v krajích, kde žáci prokázali slabé znalosti je nutné se zaměřit na ukotvení a následné budování nových základních informací o dané oblasti, a až poté se na daný kraj či krajské město zaměřit více detailněji. K získání či prohloubení znalostí u žáků je možné ve výuce využít mnoho metod. Úvodní vhled do problematiky daného

kraje či krajského města může představovat brainstorming žáků či myšlenková mapa. Na základě těchto aktivizujících metod je možné odhalit, kolik informací žáci o daném území znají, jaké o něm mají představy a na tomto základě dále uzpůsobit svou výuku. Při regionální výuce je nutné klást důraz zejména na základní znalosti o daném území, které poté představují pro žáky jakýsi odrazový můstek pro získávání a prohlubování nově nabytých znalostí. Tyto základní znalosti mohou představovat například ikonické pojmy vztahující se k daným krajům a krajským městům, na které byli žáci dotazováni ve znalostním testu. Dále je při regionální výuce nezbytné dbát na provázanost sociální a fyzické složky geografie. K rozvoji znalostí obou těchto složek mohou posloužit pracovní listy, ve kterých žáci pracují s danými kulturními či přírodními památkami a zařazují je do příslušného území Česka. Návrh takto zaměřených pracovních listů využitelných při výuce je obsažen v praktické části práce skrze pracovní listy „Poznávačka nejen krajských měst" a „Ikonické pojmy a památky krajských měst a krajů Česka". Praktická část dále obsahuje didaktickou hru „Objevuj Česko", která je taktéž zaměřena zejména na poznávání regionů Česka skrze ikonické pojmy.

Vhodnou metodu při výuce konkrétních regionů Česka autor spatřuje v badatelsky orientované výuce. Tento typ výuky je však využíván v praxi velice málo. Učitele od této formy výuky odrazuje zejména časová náročnost přípravy. Praktická část práce představuje takto zaměřenou výuku skrze projekt „Cestuj s kamarádem". V tomto případě badatelsky orientované výuky mohou žáci prohlubovat či získávat nové informace za pomocí takzvaného „průvodce" daným krajem, který je návodnými otázkami či úkoly v rámci pracovních listů vede k samostatnému vyhledávání a získávání nových informací o daném území. Žáci mají možnost získat ucelený přehled o daném kraji či krajském městě. Dále mají možnost rozvíjet celou řadu klíčových kompetencí. Badatelsky orientovaná výuka může být vedena formou samostatné práce žáků, skupinové práce či kooperativní výuky, kde si žáci sami vyhledávají příslušné informace a sdílejí je mezi sebou. V neposlední řadě je u dětí formou této výuky rozvíjeno kritické myšlení, schopnost vyhledávání informací a jejich následné generalizování. Nedílnou součást této výuky tvoří závěrečné hodnocení a ověření výsledků formou diskuse.

Dalším způsobem, jak na výuku o krajích a krajských městech Česka nahlížet, je skrze sympatie či nesympatie žáků ke krajům a krajským městům Česka viz mapa č. 2 a mapa č. 3. Jak vyplynulo z dotazníkového šetření, nejméně sympatickým krajem se staly

kraje Ústecký a Moravskoslezský. Nejvíce nesympatická města pak Ústí nad Labem a Ostrava. Tento fakt evokuje, že tato území nemusí být pro žáky příliš atraktivní a nemají zájem o rozšiřování svých vědomostí o těchto částech Česka. Pohledem do praxe se učitel může na základě těchto informací zaměřit ve své výuce zejména na tyto kraje či krajská města. Přiblížit žákům přírodní či kulturní krásy těchto území a snažit se v žácích vzbudit zájem tyto území lépe poznat. K tomu může dopomoci již zmíněný projekt „Cestuj s kamarádem“, který je součástí námětů do výuky v praktické části práce.

Výsledky a odhalená zjištění z výzkumného dotazníku přináší mnoho možností, jak tyto poznatky potencionálně využít v samotné výuce zeměpisu. Je však pouze na každém pedagogovi, jestli získané výsledky využije ve své výuce a kterou zvolí formu či metodu výuky.

6. Praktická část

Hlavní náplň praktické části představují vyhotovené výukové materiály zaměřené na výuku regionální geografie Česka žáků 8. a 9. tříd v hodinách zeměpisu. Vytvořené materiály vychází z výsledků dotazníkového šetření, které zkoumalo vstupní znalosti a představy žáků 6. a 7. tříd o krajích a krajských měst Česka. Cílem vytvořených materiálů je při regionální výuce Česka u žáků rozvíjet a prohlubovat jejich znalosti a představy o krajích a krajských městech Česka. Z tohoto důvodu bylo při tvorbě námětů do výuky využito více rozdílných přístupů a forem, jakými je možné k výuce zeměpisu přistupovat. Vytvořené edukační materiály byly autorem práce vyzkoušeny v praxi

První typ vytvořených edukačních materiálů do výuky reprezentuje návrh projektu „Cestuj s kamarádem“, jenž za pomocí badatelsky orientované výuky skrze plnění dílčích pracovních listů přenese žáky na vícedenní výlet do vybraného kraje Česka. Zde žáci se svým „kamarádem“ objevují či navštěvují významná místa či území daného kraje včetně jeho krajského města. Tento materiál byl vytvořen za účelem návrhu vzorové výuky zaměřené na jednotlivé kraje Česka. Další náměty do výuky představují didaktické hry. První z nich byla vytvořena pomocí webové aplikace Worldwall.net. Je postavena na procvičování správného umístění názvů krajů a krajských měst do příslušných území ve slepé mapě Česka. Druhá didaktická hra nese název „Objevuj Česko“. Cílem hry je procvičení názvů a polohy krajů v rámci Česka a následné přiřazování pojmů vztahujícím se ke daným územím Česka do mapy. Poslední část praktických návrhů do výuky tvoří pracovní listy „Poznávačka nejen krajských měst“ a „Ikonické pojmy a památky krajských měst a krajů Česka“ zaměřené na všeobecné znalosti v rámci regionální výuky Česka.

6.1 Náměty do výuky

Projekt „Cestuj s kamarádem“ se zaměřuje na představení a přiblížení jednotlivého kraje Česka skrze badatelsky orientovanou výuku. Žáci mají za úkol pomoci svému „kamarádovi“ s výletem po vybraném kraji. Autor se rozhodl vyhotovit projekt vztahující se ke kraji Jihočeskému. Skládá se z více pracovních listů, které žáci postupně vyplňují. První reprezentuje myšlenková mapa. Zde mají žáci za úkol napsat cokoliv, co je k Jihočeskému kraji napadne. Následně žáci pomáhají svému „kamarádovi“ s cestou po Jihočeském kraji. Vyplňují pracovní list, vyhledávají příslušné informace o cestě za

pomocí atlasu Česka či mobilního telefonu/ tabletu/ počítače, zakreslují do mapy některá místa, která „navštívili“ a „cestují“ po kraji společně se svým kamarádem. Po skončení „výletu“ je žákům předložen pracovní list „Cesta na jih – konečná“ s návodnými otázkami, jenž vychází z předešlého výletu. Ten následně slouží k ukotvení, zapamatování a procvičení nově nabytých znalostí. Práce žáků může probíhat individuálně, ale i v rámci kooperativní výuky či skupinové práce. Je na pedagogovi, kterou formu výuky využije. Po dokončení všech dílčích úkolů – pracovních listů následně žáci do myšlenkové mapy dopisují, které nové poznatky o Jihočeském kraji získali na základě „výletu“, kterého se zúčastnili. Následuje závěrečné sebehodnocení. Žáci hodnotí svou práci, jejich dojmy, pocity, náročnost práce a mají zde prostor pro volné psaní. V neposlední řadě je na konci každého výletu nezbytné provést závěrečnou reflexi a diskusi s žáky, rekapitulaci dílčích úkolů a hodnocení jejich výsledků. Vzhledem ke struktuře edukačního materiálu autor doporučuje nechat si pro závěrečnou reflexi a diskusi dostatek času. Časová dotace pro tento projekt by měla představovat dvě vyučovací hodiny. Potřebné pomůcky tvoří psací potřeby, školní atlas Česka či tablet/mobilní telefon/ počítač s připojením k internetu.

Druhý typ praktických výstupů představují didaktické hry. První z nich byla vytvořena v digitální aplikaci WorldWall.net. Spočívá v přiřazování jednotlivých krajů a krajských měst do příslušných území Česka. Byla zhotovena zejména za účelem procvičení umístění jednotlivých administrativních celků v rámci Česka. V praxi se zařazení této hry osvědčilo zejména na začátku vyučovací hodiny, kde měli žáci prostor pro procvičení polohy krajů a krajských měst Česka. Tuto aktivitu lze také použít jako soutěž mezi žáky. Žáci se v tomto případě snaží co nejrychleji a s co nejvyšší úspěšností přiřadit jednotlivé kraje nebo krajská města do správného území. Hra vychází z výzkumné části práce, kde výsledky žáků prokázaly, že je nezbytné se v regionální výuce Česka nejprve věnovat rozvoji povědomí a znalostí žáků o názvech jednotlivých krajů a krajských měst Česka a zejména jejich umístění v rámci státu. Cílem je rozvoj lepší orientace žáků ve slepé mapě Česka a procvičení umístění krajů a krajských měst. Časová náročnost představuje 5 minut na přiřazování krajských měst do mapy a dalších 5 minut na přiřazovaní krajů Česka. Celková časová náročnost tak činí 2x 5 minut. Potřebné pomůcky do výuky v tomto případě představují tablet/mobilní telefon/ počítač s připojením k internetu a interaktivní tabule.

Druhá didaktická hra, „Objevuj Česko“, je postavena na přiřazování ikonických pojmů k daným krajům Česka. Do praktické části práce je zařazena na základě výsledků znalostního testu ve výzkumné části práce. Cílem je ukotvení a rozvoj znalostí žáků o jednotlivých krajích Česka a zlepšení orientace ve slepé mapě. Hra je založena na mezipředmětovém vztahu zeměpis – tělesná výchova. Probíhá na školním hřišti či ve školní zahradě. Může však být uskutečněna i v jiných prostorech školy. Co se týče pravidel, žáci soutěží v týmech. Jednotlivé týmy mohou být vytvořeny pomocí náhodného losování či předem domluveného složení týmů. Počet členů jednoho týmu je závislý na celkovém počtu přítomných žáků. Prvním cílem každého týmu je v co nejkratším časovém úseku složit mapu Česka z jednotlivých krajů. Ty jsou reprezentovány pomocí vystřižených kartiček, které jsou ukryty ve školní zahradě či na školním hřišti. Úkolem každého týmu je nalézt všechny kartičky představující kraje Česka a následně z nich poskládat mapu Česka. Jelikož je do hry zapojeno více týmů, je každému z nich přiřazena na začátku jeho reprezentující barva například modrá/červená/zelená. Jednotlivé kartičky jsou tak taktéž barevně rozlišeny barevnými názvy krajů, aby si týmy navzájem nemohly brát kartičky, které jim nepatří. Po složení mapy je hlavním úkolem žáků přiřadit do každého příslušného kraje ikonické pojmy, které se k němu vztahují. Ikonické pojmy jsou reprezentovány též kartičkami, na kterých jsou napsány názvy jednotlivých přírodních či kulturních památek spojených s jednotlivými kraji. Každý kraj je zastoupen třemi pojmy. Celkově tak žáci musí správně přiřadit 42 pojmů do mapy, kterou v předešlé části hry vytvořili. Pro zisk pojmů je však všemi členy týmu nejprve nutné splnit předem zadané pohybové aktivity. Ty představuje 7 stanovišť, na kterých žáci plní jednotlivé úkoly. Po splnění aktivity na každém stanovišti žáci obdrží 6 pojmů. Po úspěšném absolvování všech stanovišť následně žáci získané pojmy přiřazují do příslušných krajů. Před zahájením pohybových aktivit je s žáky nutné provést rozcvičení pro zahřátí svalů a předejití možných vzniklých zranění. *Stanoviště č. 1* – Úkolem všech členů týmu je pomocí basketbalového míče alespoň 2x trefit koš. *Stanoviště č. 2* – Každý člen týmu musí udělat alespoň 15 kliků. *Stanoviště č. 3* - Členové týmu musí prokličkovat slalom tvořený kuželi s míčem u nohy tam a zpět. Po dokončení slalomu každý jednotlivý člen přihrává míč svému spoluhráči, který vyráží po něm. *Stanoviště č. 4* – Úkolem každého člena této aktivity je se postupně trefit fotbalovým míčem do branky ze vzdálenosti 20 metrů. *Stanoviště č. - 5* Každý člen

týmu musí uběhnout vzdálenost 100 metrů, jenž je vyznačena kuželi. Členové týmu trať absolvují postupně. *Stanoviště č. 6* – Každý člen týmu musí udělat minimálně 20 dřepů. *Stanoviště č. 7* – Na tomto stanovišti mají žáci za úkol doběhnout zpět k mapě, kterou vytvořili na začátku hry. Zde na ně čeká odměna v podobě zisku posledních 6 pojmů. Jak již bylo zmíněno, po splnění všech pohybových aktivit žáci přiřazují všechny získané pojmy do jednotlivých krajů Česka, se kterými souvisí. Konec hry nastává ve chvíli, kdy poslední tým dokáže přiřadit všechny pojmy do mapy. Po skončení hry nastává kontrola přiřazených pojmů a hodnocení práce. Výrazně se doporučuje s žáky provést reflexi celé aktivity a společnou diskusi. Časová dotace této didaktické hry představuje 90 minut, což představuje dvě vyučovací hodiny. Pomůcky nezbytné pro tuto didaktickou hru jsou: slepá mapa Česka vytištěna ve formátu A2, výstřižky/kartičky s názvy krajů, kartičky s názvy ikonických pojmů, školní atlas Česka, vhodný cvičební úbor žáků, sportovní pomůcky – basketbalový a fotbalový míč, kužele, branka, basketbalový koš. Didaktická hra „Objevuj Česko“ vychází z možností, které nabízelo zázemí školy, pro které byla vytvořena. Pro účely využití této hry v praxi je na základě možností jednotlivých škol možné změnit prostředí, ve kterém se hra odehrává či uzpůsobit pravidla nebo stanoviště.

Poslední část praktického výstupu představují pracovní listy, které jsou zaměřeny na všeobecné znalosti žáků o nejvýznamnějších přírodních a kulturních památkách Česka. Jedná se o dva pracovní listy. První pracovní list s názvem „Poznávačka nejen krajských měst“ je zaměřen na poznávání významných měst na základě fotografií a následného zařazení měst do příslušného kraje**.** Ve druhém pracovním listě, který je pojmenován „Ikonické pojmy a památky krajských měst a krajů Česka“, mají žáci za úkol v první části správně přiřadit pomocí názvů či fotografií vybrané ikonické přírodní či kulturní památky Česka do příslušných krajských měst. Ve druhé části je úkolem žáků přiřadit ikonické pojmy či památky do příslušného kraje pomocí čísel, které jednotlivé pojmy či památky představují. Pracovní listy vycházejí taktéž z výsledků znalostního testu, který odhalil, že při výuce je cílem pedagoga u žáků rozvoj alespoň základních znalostí o daných krajích a krajských městech Česka například za pomocí ikonických pojmů, které dané území Česka reprezentují. Časová dotace na pracovní list „Poznávačka nejen krajských měst“ činí 20 minut. Pro pracovní list s názvem „Ikonické pojmy a památky krajských měst a krajů Česka“ časová dotace

představuje 35 minut. Potřebné pomůcky pro vyhotovení pracovních listů představují psací potřeby, atlas a možnost využití vyhledávání informací za pomocí mobilního telefonu/tabletu/počítače s připojením k internetu.

Obsah

- **Návrh projektu „Cestuj s kamarádem"**

  - Cesta na Jih! (jihočeský kraj)

- **Didaktické hry**

  - WordWall - Kraje Česka, Krajská města Česka

  - „Objevuj Česko"

- **Pracovní listy**

  - Poznávačka nejen krajských měst

  - Ikonické pojmy a památky krajských měst a krajů Česka

Metodická příručka pro učitele

Vážená paní učitelko, vážený pane učiteli,
následující náměty do výuky představující projekt "Cestuj s kamarádem", didaktické hry "Wordwall - Kraje Česka a Krajská města Česka", "Objevuj Česko" a pracovní listy "Poznávačka nejen krajských měst" a "Ikonické pojmy a památky krajských měst a krajů Česka" slouží k rozvoji povědomí a znalostí žáků 8. a 9. tříd základních škol o krajích a krajských městech Česka. Byly vytvořeny na základě výsledků výzkumu práce provedeného skrze dotazníkové šetření, které bylo zaměřeno na vstupní představy a znalosti žáků 6. a 7. tříd o krajích a krajských městech Česka.

- **Věková skupina**

Žáci 8. - 9. tříd ZŠ, víceletých gymnázií

- **Badatelsky orientovaná výuka**

Projekt: Cestuj s kamarádem

Cíl: Přiblížení a představení Jihočeského kraje skrze badatelsky zaměřenou výuku. Ukotvení a rozvoj povědomí a znalostí o tomto kraji.

Časová náročnost: 90 minut (2 vyučovací hodiny)

Potřebné pomůcky: psací potřeby, školní atlas Česka, mobilní telefon/tablet/počítač s připojením k internetu, interaktivní tabule

- **Didaktické hry**

Wordwall - Kraje a krajská města Česka

Cíl: Procvičení umístění jednotlivých krajů a krajských měst v rámci Česka.

Časová náročnost: 2 x 5 minut (5min. kraje Česka, 5 min. krajská města Česka)

Potřebné pomůcky: mobilní telefon/tablet/počítač s připojením k internetu, interaktivní tabule

Metodická příručka pro učitele

Objevuj Česko

Cíl: Ukotvení a rozvoj znalostí o krajích a krajských městech Česka za pomoci plnění následujících dílčích úkolů.

- **Najít ukryté kraje Česka na školním pozemku a následně po jejich nalezení z nich vytvořit mapu Česka.**
- **Skrze plnění pohybových aktivit získat pojmy vztahující se k daným územím Česka.**
- **Správně přiřadit pojmy do jednotlivých krajů Česka do již vytvořené mapy.**

Časová náročnost: 90 minut (2 vyučovací hodiny)

Potřebné pomůcky: kartičky/výstřižky krajů, kartičky s ikonickými pojmy, vhodný cvičební úbor žáků, basketbalový a fotbalový míč, branka, basketbalový koš, kužele, školní atlas Česka

- **Pracovní listy**

Poznávačka nejen krajských měst

Cíl: Poznání významných měst Česka na základě fotografií a jejich následné zařazení do příslušných krajů Česka.

Časová náročnost: 20 minut

Potřebné pomůcky: psací potřeby, školní atlas Česka

Ikonické pojmy a památky krajských měst a krajů Česka

Cíl: Poznání krajských měst na základě fotografie. Ukotvení a rozvoj znalostí skrze zapisování ikonických pojmů či památek do slepé mapy Česka.

Časová náročnost: 35 minut

Potřebné pomůcky: psací potřeby, školní atlas Česka

MYŠLENKOVÁ MAPA

Napiš vše, co tě k tomuto kraji napadne.

CESTA NA JIH!

Ahoj, jmenuju se Petr a rád bych se podíval do jižních Čech, ale vůbec to tu neznám, pomohl by si mi prosím na mém třídenním výletě po tomto kraji?

Snad ti pomůže aspoň tahle mapa, co jsem našel, aby ses mohl lépe orientovat. Věřím, že to spolu zvládneme! Samozřejmě vím, že ne všechno asi budeš vědět, proto můžeš použít internet, mapy, prostě cokoliv. :) Dole máš nějaký appky, co by ti mohli pomoct!

Den č. 1

Naše cesta začíná v jednom lázeňském městě. Prý tu mají hodně rybníků a na kruhovém objezdu jsem viděl kapry. Výlet teda začínáme v _____. No a když tu jsme, tak jsem slyšel, že hned někde blízko by měl být největší rybník v celém Česku. Bohužel si nepamatuju jak se jmenuje, nevíš to ty? _____. Uff, díky moc! Myslím si, že tady jsme viděli už všechno, dál bych se chtěl podívat do nedalekého krajského města _____. Jsme tu! Vystoupili jsme z vlaku a já mám hlad, asi se půjdu podívat na náměstí. Tohle náměstí prostě musím vidět! Je totiž největším čtvercovým náměstím v Česku. Poradíš mi prosím, co mám dát do navigace? Náměstí se jmenuje prý podle jednoho českého krále _____. Jelikož už se začíná stmívat, je čas vyrazit zase dál! Dnešek skončíme v jednom krásném historickém městě, kde se nachází 2. největší zámecký komplex v Česku, taky to město je podle názvu asi český... Ve kterém městě budu dneska spát? _____

Den Č. 2

Dnešek bude náročný, jsme v krumLOVE a je čas vyrazit dál! V plánu je se jet podívat na největší vodní plochu v Česku, která se jmenuje _____. Paráda, jsme tu! Vypadá to tu jak u moře, i pláže tu mají! Na chvíli skočím do vody a odpočinu si.... No nic, je čas zas vyrazit. Chtěl bych hrozně moc vidět Národní park _____ , který je po Krkonošském NP nejznámější u nás. Pěkný park, ale je to celkem náročný tady chodit... a to mi jeden chlápek říkal, že tu někde jsou ještě karová _____. Jedno je prý nejhlubším jezerem v Česku a druhé největším. Škoda, že už jsou v Plzeňském kraji. Nenašel by si jak se jmenují? Jsou to jezera _____ a _____. Díky moc, dneska tě už otravovat nebudu, jen bych chtěl ještě poslední věc... Chtěl bych si do mapy zaznamenat, kde jsem to dneska vůbec byl. Dokázal by si do mapy Jihočeského kraje zakreslit, kde se ta vodní nádrž a národní park nachází? Dík moc a já jdu spát. Dobrou noc!

Den č. 3

Ahoj! Tak jak to jde? Pořád to zvládáš? Neboj se, máme poslední den na to navštívit posledních pár míst. Někde jsem se dočetl, že v tomto kraji je nejstarší kamenný most v Česku je to pravda? ANO/NE. No asi sis našel odpověď, takže si zjistil, že je! Tak se na něj pojedeme podívat. Řekl bys mi prosím, jak se jmenuje město, kde ten most je? _____ . Super, jsme tu. Ten most je fakt starej! Dočetl jsem se, že pod ním teče řeka Otava. Když jsme u těch řek, věděl by si, jaké řeky protékají tímto krajem? Alespoň jednu by si mohl znát. Malá nápověda, je nejdelší řekou v celém Česku. Zkus mi teda alespoň tuhle jednu řeku napsat a také zakreslit do mapy. _____ Ano, skvěle, je to tak! No nic, už tě nebudu moc zdržovat, musím stihnout vlak do Prahy, proto skončíme ve městě _____ který je na přímé železniční trase do Prahy. Tohle město je taktéž pevně spojeno s husity a bylo založeno roku 1420. :)

Tak tady naše cesta končí. Snad jsem tě moc nenudil a neotravoval. Jsem moc rád, že jsme společně tento kraj navštívili a dozvěděli se spoustu nových informací! Měj se hezky, brzo se zase ozvu! :)
S pozdravem
Tvůj kámoš Petr

CESTA NA JIH – KONEČNÁ

Prosím tě! Tady zase Petr. Po naší cestě jsem toho viděl tolik, že už si některé věci nepamatuju. Pomůžeš mi si vzpomenout prosím? A kdybych si něco pamatoval špatně, napíšeš mi prosím, jak je to správně?

	Ano	Ne	A kde?
Nejstarší kamenný most se nachází ve Strakonicích.			
Naše cesta končila v Českém Krumlově.			
Lipno je největší vodní nádrž v ČR.			
Náměstí v Českých Budějovicích se jmenuje Břetislavovo.			
Byli jsme v NP Šumava?			
Dozvěděl ses něco nového?			
Největší rybník Česka je Svět, že jo?			
Nejdelší řeka Česka je určitě Labe.			
Druhý největší zámek Česka je v Č. KrumLOVE.			

Výsledné hodnocení

Spokojenost?

Jak si spokojený s tím, co všechno si se o Jihočeském kraji dozvěděl?

Pocity?

Jak tě bavil výlet po Jihočeském kraji?

Nové pojmy

Vypiš pojmy, které pro tebe byly nové a díky výletu ses je naučil.

Volné psaní

Jak se ti pracovalo? Co tě zaujalo při práci? Můžeš napsat, jestli tě práce bavila či nebavila, co se ti povedlo a co méně apod. Děkuju.

Didaktická hra – „Wordwall – krajská města, kraje Česka“

Přiřaď v co nejkratším časovém limitu do slepé mapy všechna krajská města Česka na příslušná místa.

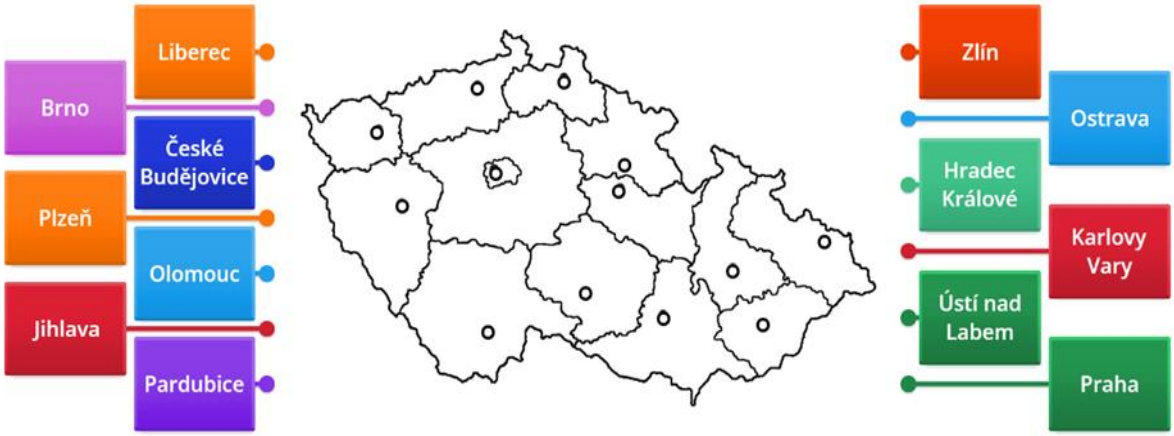

Přiřaď v co nejkratším časovém limitu do slepé mapy všechny kraje Česka na příslušná místa.

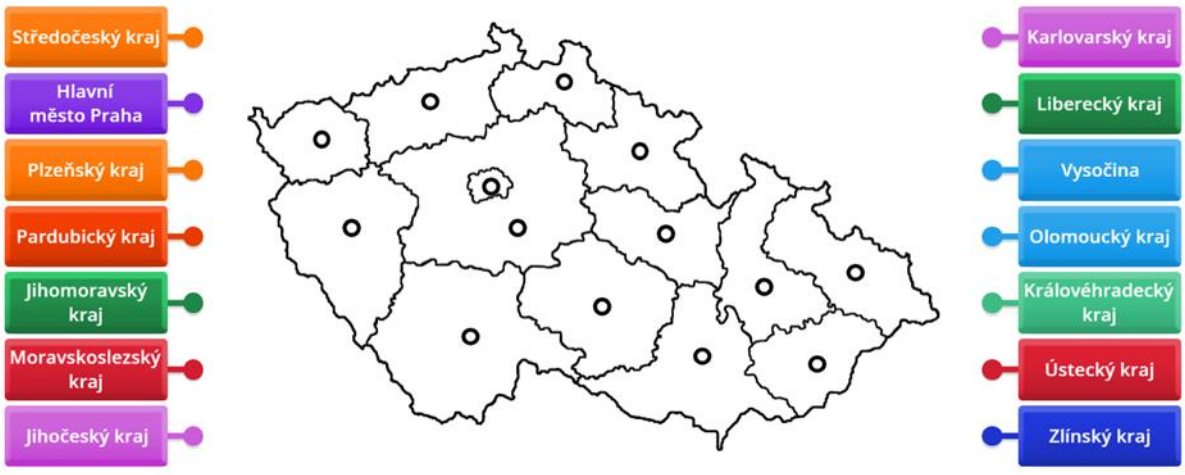

Didaktická hra „Objevuj Česko“

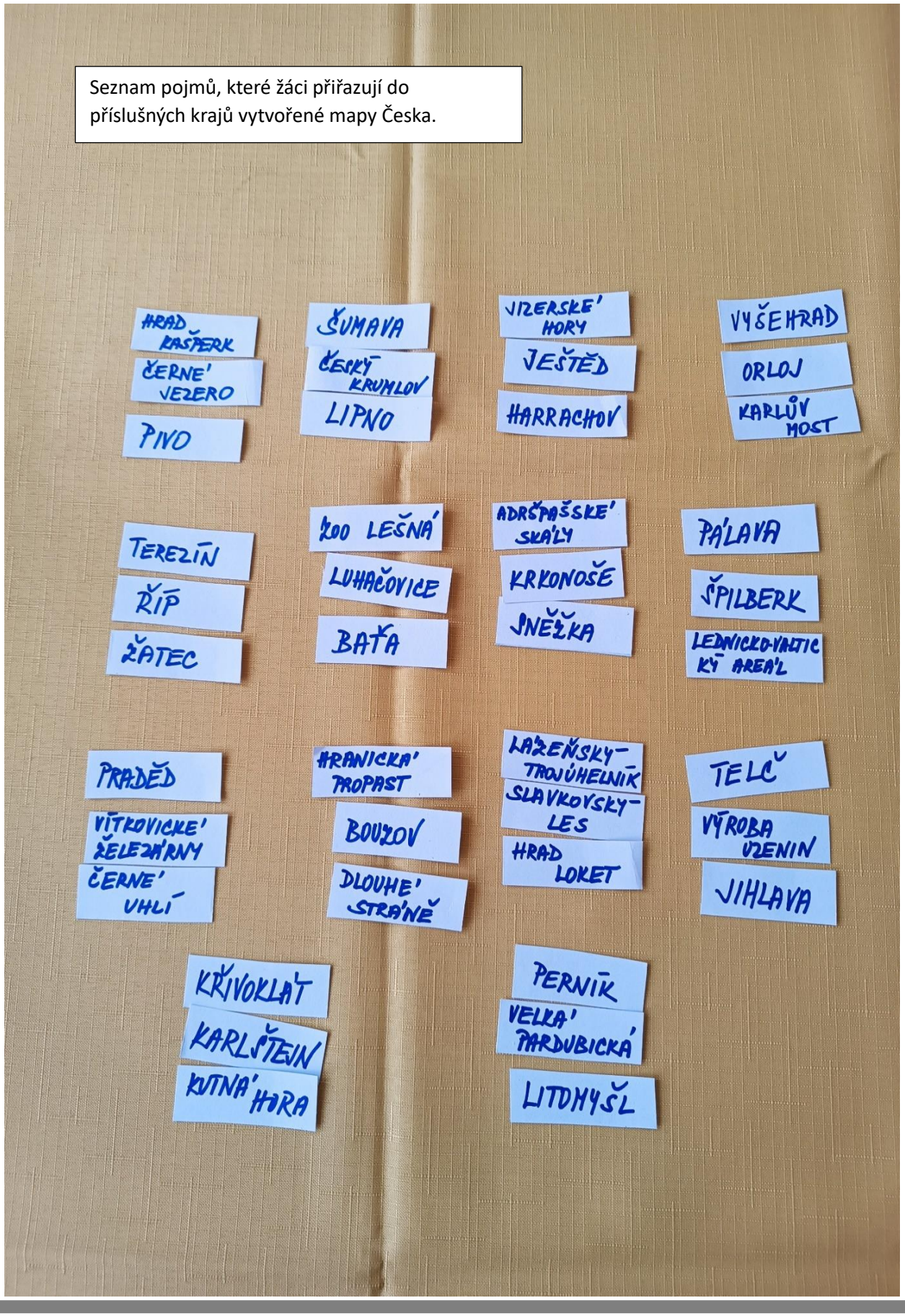

Slepá mapa Česka – formát A2

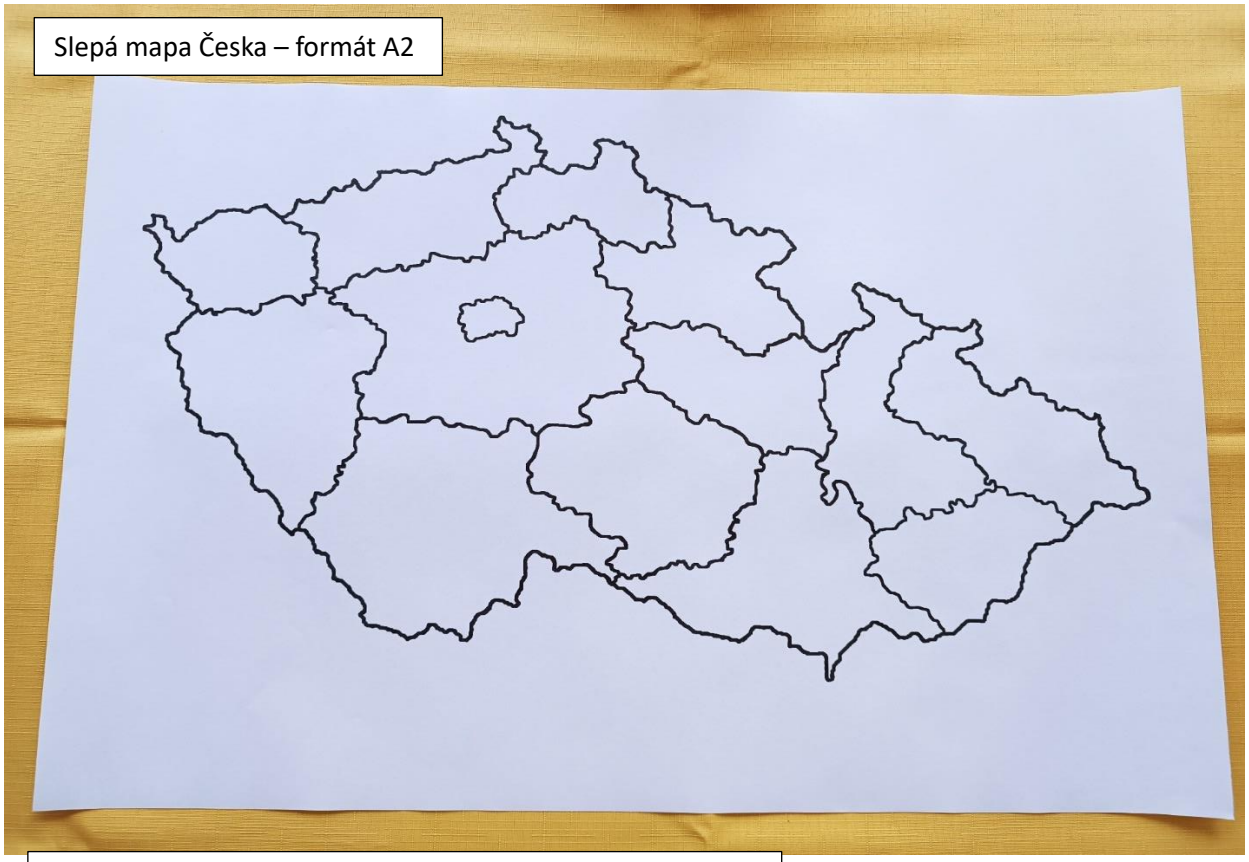

Výstřižky krajů Česka, které žáci hledají na školním pozemku.

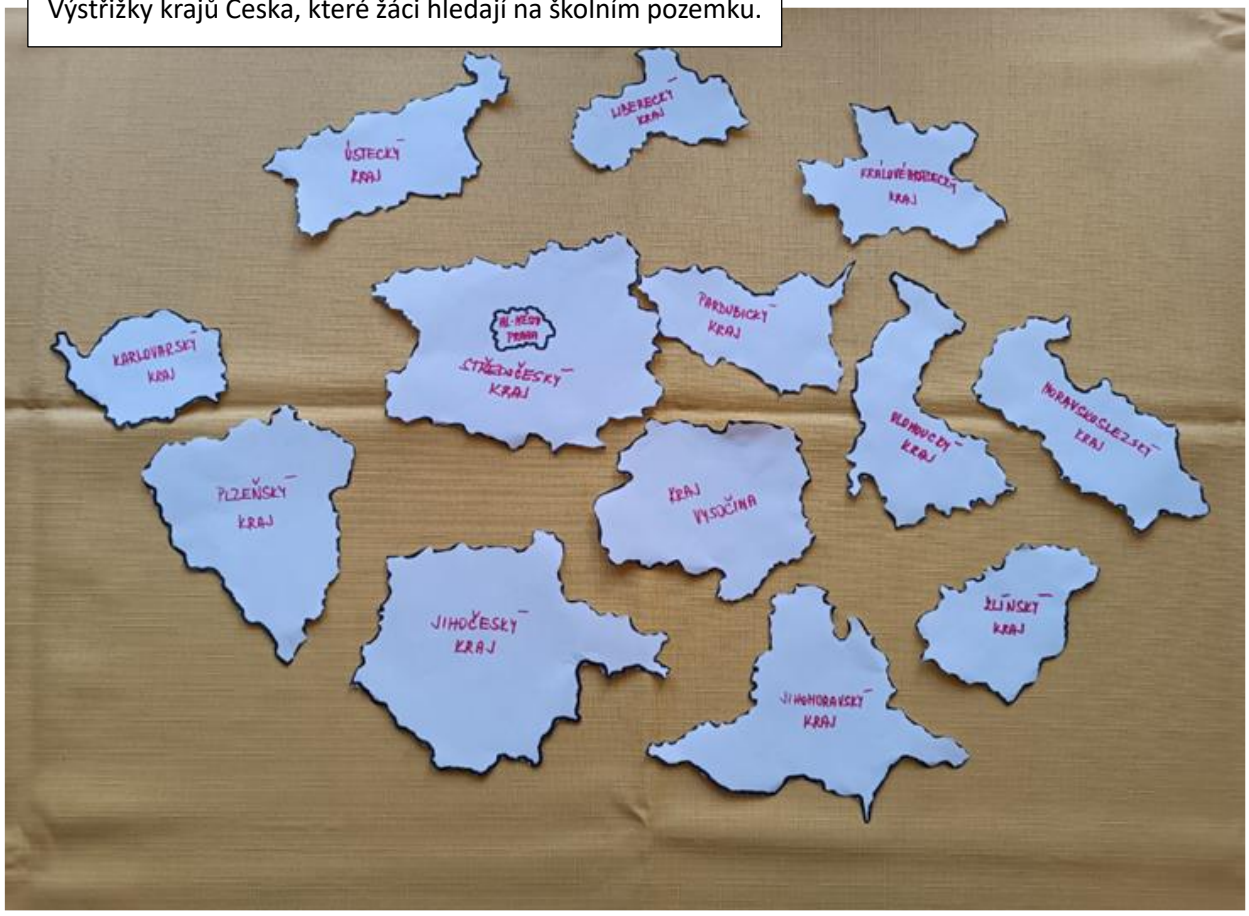

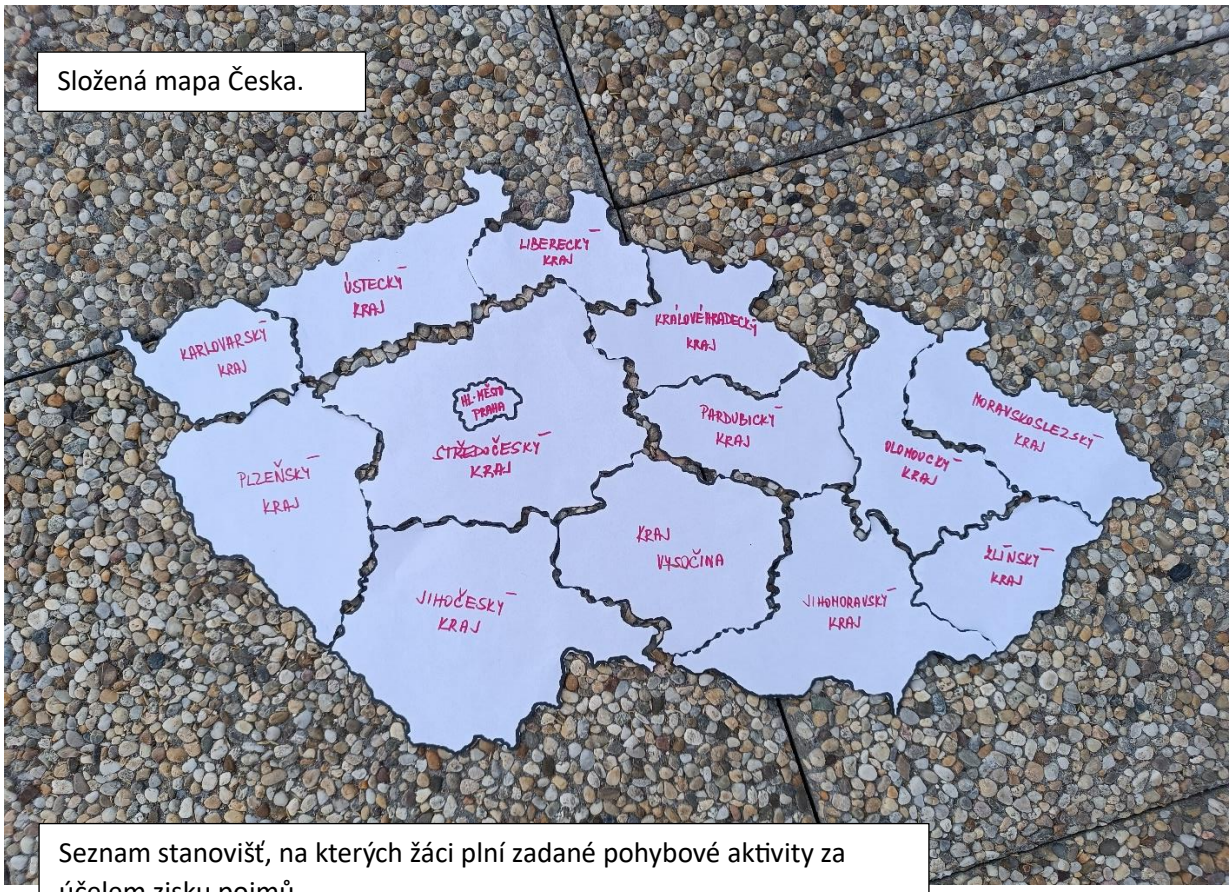

Složená mapa Česka.

Seznam stanovišť, na kterých žáci plní zadané pohybové aktivity za účelem zisku pojmů.

Ukázka č. 1 – Schované kraje na školním pozemku, které mají žáci za úkol nalézt a následně z nich složit vytvořit Česka.

Ukázka č. 2 – Vybrané stanoviště s pojmy, které je možné po splnění úkolu získat.

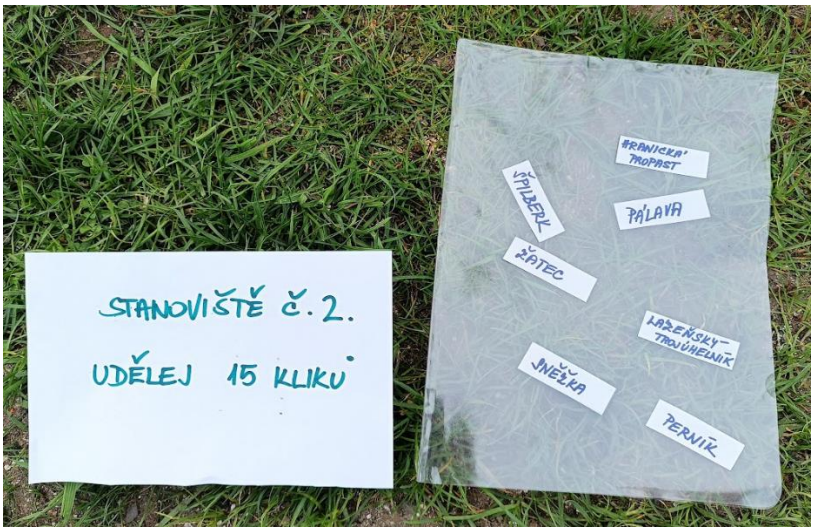

Ukázka č. 3 – Vytvořená mapa Česka se všemi přiřazenými pojmy.

Poznávačka nejen krajských měst

Žák se snaží přiřadit název města Česka k daným obrázkům, na kterých jsou jednotlivá města vyobrazena. Následně poté spojí města s krajem, ve kterém se nachází.

Brno	Český Krumlov	Praha
Karlovy Vary	Zlín	České Budějovice
Ostrava	Litomyšl	Kutná Hora

Český Krumlov	Jihočeský kraj
Karlovy Vary	Jihočeský kraj
Brno	Hlavní město Praha
Praha	Středočeský kraj
Litomyšl	Zlínský kraj
Kutná Hora	Jihomoravský kraj
Zlín	Karlovarský kraj
Ostrava	Moravskoslezský kraj
České Budějovice	Pardubický kraj

Ikonické pojmy a památky krajských měst a krajů Česka

1) Přiřaď fotografii ke správnému krajskému městu, ze kterého pochází.

Plzeň

Liberec

Ústí nad Labem

Brno

2) Ve slepé mapě správně do příslušných krajů vyznač ikonické pojmy či památky podle jejich čísel.

1. Perník
2. Pivo
3. Lázně
4. Sněžka
5. Baťovy domy
6. Ještěd
7. Černouhelné doly
8. Lednicko-valtický areál
9. Výroba salámu
10. Karlův most
11. Pilsner urquell
12. Tvarůžky
13. Propast Macocha
14. Hrad Loket
15. Lipno
16. Kroměříž
17. Vítkovické ocelárny
18. Pražský hrad
19. Karlštejn
20. Terezín
21. Pančavský vodopád
22. Telč
23. Velká pardubická
24. Harrachov
25. Jeseníky
26. ZOO Lešná
27. Černé a Čertovo jezero
28. Kutná hora

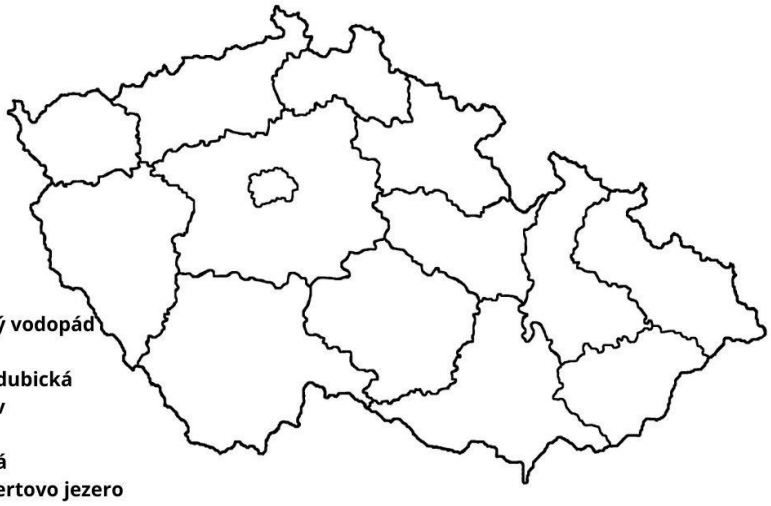

7. Závěr

Práce zabývající se vstupními znalostmi a představami žáků 6. a 7. tříd základních škol a víceletých gymnázií přinesla zjištění, jakou reálnou úroveň znalostí a představ mají žáci o těchto administrativních celcích Česka. To současně představuje naplnění hlavního cíle, který si práce kladla. Pro naplnění hlavního cíle však bylo nezbytné naplnit i dílčí cíle práce. V první řadě provést diskusi s literaturou zaměřenou na témata, ze kterých diplomová práce dále vycházela. Klíčový dílčí cíl práce představovalo provedení dotazníkového šetření na sledovaných školách a víceletých gymnáziích. K naplnění tohoto cíle bylo zapotřebí vytvořit vhodný výzkumný dotazník složený s návodných otázek, které se snažily o co nejefektivnější míru zjištění úrovně znalostí a představ žáků 6. a 7. tříd o krajích a krajských městech Česka. Další dílčí cíl představovala samotná distribuce dotazníků na sledovaných školách, kde výzkum probíhal. Jednalo se o 6 základních škol a 2 víceletá gymnázia ze 4 krajů Česka. Celkem se do výzkumu zapojilo 356 žáků. Tento vzorek respondentů lze považovat za dostatečně měřitelný a směrodatný. Z dotazníkového šetření poté vycházelo hodnocení jednotlivých dotazníků, evaluace výsledků a jejich následná podrobná analýza. Výše uvedené pak umožnilo tvorbu praktické části práce, jenž zahrnuje vytvořené náměty do výuky pro žáky 8. a 9 tříd základních škol, respektive víceletých gymnázií. Zhotovené edukační materiály vychází ze zjištěných výsledků výzkumu. Náměty do výuky byly autorem práce vyzkoušeny v praxi a slouží jako inspirace pro ostatní učitele, kteří je mohou využít ve své výuce. Naplnění stanovených cílů práce dále umožnilo verifikaci či vyvrácení výzkumných hypotéz práce vycházejících z témat pevně spjatých se sledovanou problematikou.

První hypotéza vystavěna na základě RVP ZV (MŠMT 2021) očekávala, že rozdíly ve znalostech, respektive výsledcích žáků sledovaných 6. a 7. tříd budou minimální. Toto tvrzení vycházelo ze skutečnosti, že se žáci s problematikou regionální geografie Česka setkali již ve 4. či 5. třídách v předmětu vlastivěda a z tohoto důvodu by měli dosahovat podobné úrovně znalostí. V otázce dotazující na počet krajů Česka si lépe vedli žáci 6. tříd. Naopak ve slepé mapě a znalostním testu si poté lépe vedli žáci 7. tříd. Dosažené výsledky však byly velice podobné a rozdíly v nich minimální. Z těchto důvodů lze usuzovat, že se tato hypotéza práce ve velké míře potvrdila.

Hypotéza 2 vycházející z (MŠMT 2021) a navazující na výsledky výzkumu Kazdové (2023) očekávala, že většina dotazovaných žáků do slepé mapy správně označí svůj domovský kraj a krajské město. Z výsledků výzkumu Kazdové (2023), který sledoval žáky 3. a 4. tříd základních škol vyplynulo, že žáci sledovaných škol zapojených do výzkumu dokázali správně zapsat svůj kraj a krajské město ve 46,5 % odpovědí. Hypotéza dále z tohoto důvodu usuzovala, že žáci 6. a 7. tříd dosáhnou v této otázce vyšší procentuální úspěšnosti. Tato hypotéza byla zcela potvrzena. Zjištěné výsledky odhalily, že žáci sledovaných základních škol a víceletých gymnázií dokázali do slepé mapy označit svůj domovský kraj a domovské město v 91 % případů.

Hypotéza 3 založena na tvrzeních OECD (2007), že žáci víceletých gymnázií dosahují rozdílné úrovně znalostí a výsledků; ze zjištěných výsledků výzkumu TIMMS (2007) a výsledků výzkumů diplomových prací Vltavské (2022) a Samce (2023) očekávala, že vyšší úrovně znalostí a lepších výsledků ve slepé mapě a znalostním testu dosáhnou žáci víceletých gymnázií oproti žákům ze základních škol. Tato hypotéza byla bezezbytku potvrzena. Žáci víceletých gymnázií ve slepé mapě i znalostním testu dosáhli výrazně vyššího bodového zisku. Zejména znalostní test ukázal výrazný rozdíl v úrovni znalostí u žáků sledovaných gymnázií a základních škol.

Poslední hypotéza práce postavena na publikaci Kaplana a Kaplanové (1989) předpokládala, že s rostoucí vzdáleností území od místa, kde žáci bydlí či kde probíhalo dotazníkové šetření, bude u žáků klesat jejich povědomí a úroveň znalostí o daném území. Na základě zjištěných výsledků byla poslední hypotéza práce potvrzena. Žákům, kteří se výzkumu zúčastnili, dělali ve slepé mapě a znalostním testu největší problémy především kraje na východě Česka, které jsou nejvíce vzdálené od Jihočeského, Středočeského kraje, Hlavního města Prahy a kraje Vysočina, kde výzkum probíhal. Žáci vykazovali největší úroveň znalostí zejména v krajích a krajských městech, ve kterých bydlí. Dále práce přinesla zjištění, že větší míru znalostí žáci prokázali u krajů a krajských měst, které sousedí s jejich domovským krajem. Potvrzení hypotézy dále umocňují zjištění, že s rostoucí vzdáleností od místa bydliště žáků se zmenšovala četnost návštěv těchto krajů či krajských měst a zároveň se tyto kraje a krajská města řadila mezi nejvíce nesympatické administrativní jednotky Česka.

Výzkumné šetření odhalilo, že vstupní znalosti a představy žáků 6. a 7. tříd základních škol, respektive víceletých gymnázií jsou velice rozdílné a individuální.

Výsledky mezi sledovanými třídami přinesly zjištění, že žáci 6. a 7. tříd průměrně dosahovali podobných výsledků. Pohledem na pohlaví sledovaných respondentů práce odhalila, že mírně lepších výsledků dosahovali chlapci, ale je nutné podotknout, že rozdíly mezi pohlavími nebyly nikterak markantní. Nejvyšších znalostí a nejlepších výsledků dosáhli zejména žáci víceletých gymnázií. Mezi sledovanými základními školami nehrálo jejich umístění výraznou roli.

Hlavní přínos diplomové práce autor spatřuje zejména v tom, že výsledky výzkumného šetření mohou posloužit pedagogům pro lepší představu, s jakými představami a jakou úrovní znalostí žáci vstupují do výuky regionální geografie Česka, jenž je vyučována v 8. či 9. ročníku základních škol. Odhaluje slabé a silné stránky žáků, se kterými může učitel ve výuce dále pracovat. Přináší pohled na míru sympatií či nesympatií žáků k jednotlivým územím Česka, jenž může učiteli při výuce sloužit k představě, na které administrativní jednotky Česka je nutné se ve výuce méně či více zaměřit. Na základě evaluace výsledků dále práce předkládá skrze využití rozličných přístupů a metod náměty do výuky, které byly autorem práce vyzkoušeny v praxi. Vytvořené materiály slouží učitelům jako inspirace do jejich vlastní praxe a předestírá možné způsoby, jak je možné vést výuku zeměpisu, tak aby žáci byli motivováni získávat nové informace, a především aby je výuka regionální geografie Česka zaujala a bavila.

8. Použitá literatura a zdroje

ČAPEK, R. (2015): Moderní didaktika. Lexikon výukových a hodnotících metod. Školní didaktika. Grada, Praha.

ČERVENKOVÁ, I. (2013): Výukové metody a organizace vyučování. Pedagogická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, Ostrava.

DOSTÁL, J. (2013): Badatelsky orientovaná výuka jako trend soudobého vzdělávání. In: E-Pedagogium, Univerzita Palackého, Olomouc, 81-93.

EDELSON, D. C., GORDIN, D. N., & PEA, R. D. (1999). Addressing the challenges of inquiry-based learning through technology and curriculum design. Journal of the Learning Sciences, 8(3,4), 391–450.

FRIČOVÁ, H. (1980): Didaktická transformace – hlavní metoda didaktiky geografie. Sborník ČSGS, 4, 307–314.

GAVORA, P. (2000): Úvod do pedagogického výzkumu. Paido, Brno.

HÁJEK, J. (2003): Vybrané kapitoly z didaktiky geografie, Západočeská univerzita v Plzni, Plzeň.

FLEISCHMANNOVÁ, T. (2023): Vstupní znalosti a představy o středoevropských státech u žáků mladšího školního věku. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, 104 s.

HOPWOOD, N. (2004): Pupiľs conceptions of geography: Towards an improved understanding. International kapResearch in Geographical & Environmental Education, 13(4), 348-361.

HLAĎO, P. (2011): Úvod do pedagogického výzkumu pro učitele středních škol, Mendelova univerzita v Brně, Brno

CHRÁSKA, M. (2007): Moderní pedagogický výzkum. Grada, Praha.

KAPLAN, R., KAPLAN, S., (1989): The Experience of Nature: A Psychological Perspective. Cambridge University Pass, Cambridge.

KARVÁNKOVÁ, P. (2013): Vývoj didaktiky geografie a nové trendy výuky zeměpisu v Česku. Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis Studia Geographica, 4(1), 101-109.

KARVÁNKOVÁ, P. a kol. (2015): Badatelsky orientované vyučování zeměpisu. Sbírka úloh implementujících badatelsky orientované vyučování v hodinách zeměpisu. Projekt scienceZOOM2 popularizace VaV. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. 181 s.

KAZDOVÁ, B. (2023): Vstupní znalosti a představy o krajích Česka u žáků mladšího školního věku. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, 88 s.

LAMBERT, D., MORGAN, J. (2010): Teaching Geography 11-18, A Conceptual Approach. McGraw-Hill Education (UK).

LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. (2006): Vývojová psychologie. Grada, Praha.

LERNER, I. J. (1986): Didaktické základy metody výuky. Státní pedagogické nakladatelství, Praha.

MAŇÁK, J. (1979): Psychologické a pedagogické aspekty problémového vyučování se zvláštním zřetelem k vzdělávání dospělých. Chepos, Brno.

MAŇÁK, J., JANÍK, T. (2009): Výukové metody jako předmět výzkumu. Paido, Brno.

MAŇÁK, J., ŠVEC, V. (2003): Výukové metody. Paido, Brno.

MÍSAŘOVÁ, D., HERCIK, J. (2013): Kapitoly z didaktiky geografie 1. Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc.

MŠMT (2021): Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcovy-vzdelavaciprogram-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/ (15. 9. 2023).

OECD (2007): No more Failures. Ten Steps to Equity in Education. OECD, Paris, s. 17.

PAPÁČEK, M. (2010). Badatelsky orientované přírodovědné vyučování – cesta pro biologické vzdělávání generací Y, Z a alfa? Scientia in educatione, 1(1), 33–49.

PLEVOVÁ, I., PETROVÁ, A. (2018): Vybrané kapitoly z obecné psychologie. Ostravská univerzita v Ostravě, Ostrava.

PRÁŠKOVÁ, A. (2018): Vstupní znalosti a představy o světadílech u žáků mladšího školního věku. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, 141 s.

PRÁŠKOVÁ, A., NOVÁČEK, A. (2020): Co žáci vědí o světadílech před vstupem na druhý stupeň základních škol? Geografické rozhledy, 30(2), 16-19.

PRŮCHA, J. a kol. (2013): Pedagogický slovník. Portál, Praha, s. 400.

PRŮCHA, J. (2020): Pedagogický výzkum a využití v praxi – téma pro diskusi. Pedagogika, 70(1) 97–101.

ROYAL, B. (2017): Principy kritického myšlení. Ikar, Praha.

ŘEZNÍČKOVÁ, D. (2013): Badatelsky orientovaná výuka geografie. Geografické rozhledy, 23(1), 12–15.

ŘEZNÍČKOVÁ, D., MATĚJČEK T. (2014): Učební úlohy ve výuce geografie. P3K, Praha.

SAMEC, M. (2023): Vstupní znalosti a představy o vybraných mimoevropských státech u žáků 6. tříd základních škol. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, 92 s.

SKALKOVÁ, J. (2007): Obecná didaktika: 2. rozšířené a aktualizované vydání. Grada, Praha.

SKUTIL, M., BARTOŠOVÁ, I., FABEROVÁ, M., HAVIGER, J., HAVIGEROVÁ, J. M., CHRÁSKA, M., JUKLOVÁ, K., KŘOVÁČKOVÁ, B., MANĚNOVÁ, M., PRŮCHA, J., ZIKL, P., ŽUMÁROVÁ, M. (2011): Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství. Portál, Praha.

STRAHLER, A. H. (2011): Introducing physical geography. Wiley, New York, s. 632.

STRAUSS, A, CORBINOVÁ, J. (1999): Základy kvalitativního výzkumu: Postupy a techniky metody zakotvené teorie. Albert, Boskovice.

SUKOPOVÁ, Š. (2020): Rozvoj kritického myšlení, https://clanky.rvp.cz/clanek/22172/ROZVOJ-KRITICKEHO-MYSLENI.html (29. 11. 2023)

VÁGNEROVÁ, M. (1997): Vývojová psychologie I. Karolinum, Praha.

VÁGNEROVÁ, M (2008): Vývojová psychologie I. Dětství a dospívání. Karolinum, Praha.

VÁGNEROVÁ, M. (2012): Vývojová psychologie: dětství a dospívání. Karolinum, Univerzita Karlova v Praze, Praha.

VLTAVSKÁ, I. (2022): Vstupní znalosti a představy o evropských státech u žáků 6. a 7. tříd základních škol. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, 97 s.

VZDĚLÁVACÍ CENTRUM TEREZA (2016): https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/20573/BADATELSKY-ORIENTOVANE-VYUCOVANI-S-PROJEKTEM-BADATELECZ.html (17.9. 2023)

ZACHAROVÁ, E. (2012): Základy vývojové psychologie. Ostravská univerzita v Ostravě, Ostrava.

ZORMANOVÁ, L. (2012): Výukové metody v pedagogice. Grada, Praha.

ZORMANOVÁ, L. (2014): Obecná didaktika. Pro studium i praxi. Grada, Praha, s. 14.

9. Seznam tabulek, grafů, map a obrázků

Tabulky

Tabulka č. 1 – Přehled zapojených škol a počtu žáků do výzkumného šetření..... 20

Tabulka č. 2 – Počet navštívení krajů a krajských měst žáky..... 28

Tabulka č. 3 – Procentuální zastoupení správně zapsaných pojmů k jednotlivým krajům Česka..... 31

Tabulka č. 4 – Procentuální zastoupení správně zapsaných pojmů k jednotlivým krajským městům Česka..... 32

Tabulka č. 5 – Přehled úspěšnosti správných odpovědí žáků jednotlivých škol a tříd v (%)..... 37

Tabulka č. 6 – Přehled bodového zisku žáků ze slepé mapy..... 39

Tabulka č. 7 – Přehled bodového zisku žáků ze znalostního testu..... 40

Grafy

Graf č. 1 - Průměrná úspěšnost správných odpovědí žáků dle jednotlivých škol v (%)..... 27

Graf č. 2 – Průměrný bodový zisk ze slepých map dle jednotlivých škol..... 29

Graf č. 3 – Průměrný bodový zisk z didaktického testu dle jednotlivých škol..... 33

Graf č. 4 – Míra sympatií ke krajům a krajským městům Česka dle odpovědí žáků..... 34

Graf č. 5 – Míra nesympatií ke krajům a krajským městům Česka dle odpovědí žáků..... 34

Mapy

Mapa č. 1 – Návštěvy žáků..... 38

Mapa č. 2 – Sympatie žáků..... 42

Mapa č. 3 Nesympatie žáků..... 42

Seznam zdrojů obrázků

1. Internet, s. 54
   https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Feri-internet.cz%2Fblog%2Fjak-funguje-internet-rozbor-technologickych-aspektu&psig=AOvVaw1-shx7w186y6ZBCbCpVA9r&ust=1710797172869000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBMQjRxqFwoTCID975-e_IQDFQAAAAAdAAAAABAE

2. YouTube, s. 54
   https://1gr.cz/fotky/idnes/17/084/r7/PKA6da92c_youtubenovelogo.png

3. GoogleMaps, s. 54
   https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/a/aa/Google_Maps_icon_%282020%29.svg/1200px-Google_Maps_icon_%282020%29.svg.png

4. Jihočeský kraj I, s. 54
   https://www.czso.cz/documents/11256/17801171/jhc_okresy_2017_650.png/4dc42160-958c-4520-b3aa-fcdb15357d6e?t=1495545224498

5. Jihočeský kraj II, s. 54
   https://lh3.googleusercontent.com/proxy/el_g1e3YoFZXwFAAdiY6LX6S-41YimMVg-X1KjnrmI0B50jz4QBdAeFYwTkhtDtEZ-A3ozD5ln_DyrRxxfxuVP7N0FbfpoM2NasN3Hk4c_uKbKN1OA

6. Zlín, s. 63
   http://www.ic-zlin.cz/26330n-novinky-letosni-turisticke-sezony-zona-zlin-a-bikesharing

7. České Budějovice, s. 63
   https://www.budejce.cz/files/meta/80f33ba521185d52aeea7858fa69f83c.jpg

8. Ostrava, s. 63
   https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/2/2d/Ostrava%2C_pohled_z_Nov%C3%A9_radnice_2.jpg/800px-Ostrava%2C_pohled_z_Nov%C3%A9_radnice_2.jpg

9. Praha, s. 63
   https://www.cestovinky.cz/sites/default/files/styles/medium/public/images/%5Buid%5D/bigstock-panoramic-view-above-at-charle-330229837_1.jpg?h=83b2992c&itok=QPFxVm9i

10. Český Krumlov, s. 63
    https://www.ckrumlov.info/img/2023090505_ogimage.jpg

11. Kutná Hora, s. 63
    https://www.vyletnik.cz/wp-content/uploads/2021/02/973-pohled-na-mesto-small.jpg

12. Karlovy Vary, s. 63
    https://as2.ftcdn.net/v2/jpg/02/71/43/41/1000_F_271434118_Q3i539Uc65m3iepXFVXvhJFvo5EiAZaQ.jpg

13. Brno I, s. 63
    https://www.cestujlevne.com/obrazky/29/16/72916-1200w.jpg

14. Litomyšl, s. 63
    https://cdn.kudyznudy.cz/files/fb/fb0b2ff6-1abd-48be-b2dd-1cfbdda48daa.webp?v=20221009160955

15. Brno II, s. 64
    https://www.amazingczechia.com/wp-content/uploads/2017/05/czechia-brno-01.jpg

16. Plzeňský pivovar, s. 64
    https://cdn.kudyznudy.cz/files/82/8228c021-c916-4441-b9af-be09fa70780b.jpg?v=20200828035419

17. Ještěd, s. 64
    https://cdn.kudyznudy.cz/files/94/94700c45-efff-4cd1-b2c4-ea76e17b18ab.jpg?v=20220414153343

18. Ústí nad Labem, s. 64
    https://www.kampocesku.cz/jpg/galerie/velky/2017/07/22163/22163_Image00001.jpg

9. Přílohy

Příloha č. 1

Pedagogická fakulta
Faculty of Education

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
University of South Bohemia in České Budějovice

Č.

Jsem (zakroužkuj): Kluk - Holka 6. třída(prima) 7. třída(sekunda)

1) Věděl/a by si, kolik má Česká republika krajů? _____

1 a) Navštívil/a si i jiné kraje či krajská města, než ve kterém bydlíš? Jestli ano, napiš je a uveď, proč jsi tam byl a co jsi tam viděl/a, co tě zde zaujalo. (Například: výlet, dovolená, rodina…)

Příloha č. 2

1 b) Zkus pojmenovat do slepé mapy co nejvíce krajů a krajských měst, které znáš.

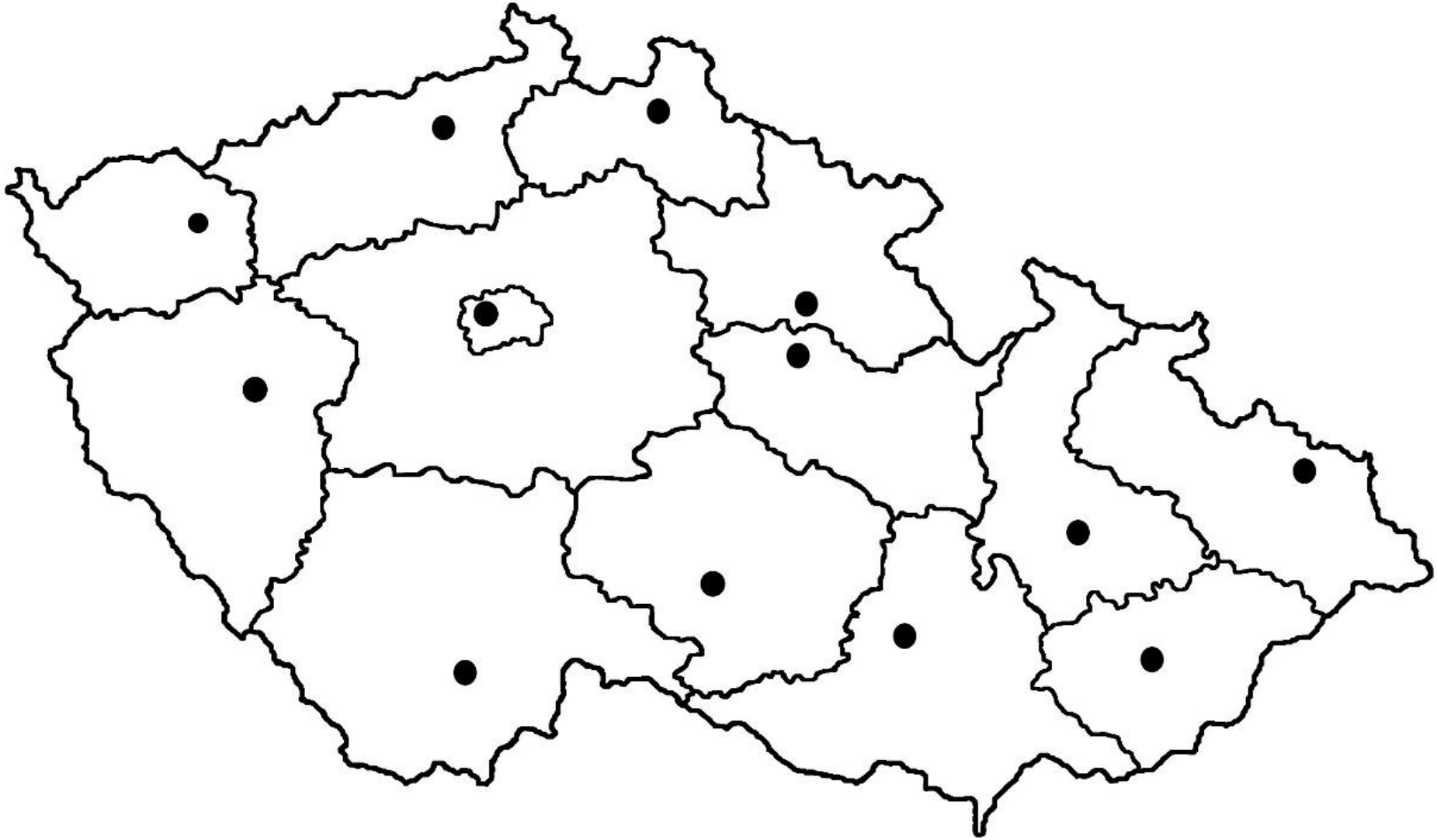

Příloha č. 3

2) Napiš vše, co se ti vybaví ke každému kraji a krajskému městu. (U jednotlivých krajů podtrhni jednu věc, která je pro tebe v daném kraji ikonická.)

Kraj		**Krajské město**	
Hlavní město Praha		**Praha**	
Středočeský		**Praha**	
Jihočeský		**České Budějovice**	
Plzeňský		**Plzeň**	
Karlovarský		**Karlovy Vary**	
Ústecký		**Ústí Nad Labem**	
Liberecký		**Liberec**	
Královéhradecký		**Hradec Králové**	
Pardubický		**Pardubice**	
Vysočina		**Jihlava**	
Jihomoravský		**Brno**	
Olomoucký		**Olomouc**	
Zlínský		**Zlín**	
Moravskoslezský		**Ostrava**	

Příloha č. 4

3) Napiš 1-3 kraje a krajská města, které jsou podle tebe <u>nejvíce sympatické</u> a nejvíce se ti líbí. Uveď alespoň 1 důvod, proč tomu tak je. (Můžeš vybrat i svůj kraj, ve kterém bydlíš.)

KRAJE

KRAJSKÁ MĚSTA

3 a) Napiš 1-3 kraje a krajská města, které jsou podle tebe <u>nejméně sympatická</u> a nejméně se ti líbí. Uveď alespoň 1 důvod, proč tomu tak je. (Můžeš vybrat i svůj kraj, ve kterém bydlíš.)

KRAJE

KRAJSKÁ MĚSTA